

Vatikánská muzea

Museo Pio-Clementino

Svatý Pavel VI. (1897–1978)

- odsoudil invazi vojsk Varšavské smlouvy do Československa v roce 1968
- biskupa Štěpána Trochtu a arcibiskupa Františka Tomáška tajně jmenoval kardinály.
- poté, co bylo odmítnuto pohřbení kardinála Josefa Berana v Praze, rozhodl Pavel VI. o uložení jeho ostatků v kryptách baziliky svatého Petra
- otevřenost Vatikánu vůči modernímu/současnému umění
- 7. 5. 1964 pozval umělce do Sixtinské kaple – podpora přátelského vztahu mezi církví a umělci
- Sbírka moderního náboženského umění

Marino Marini

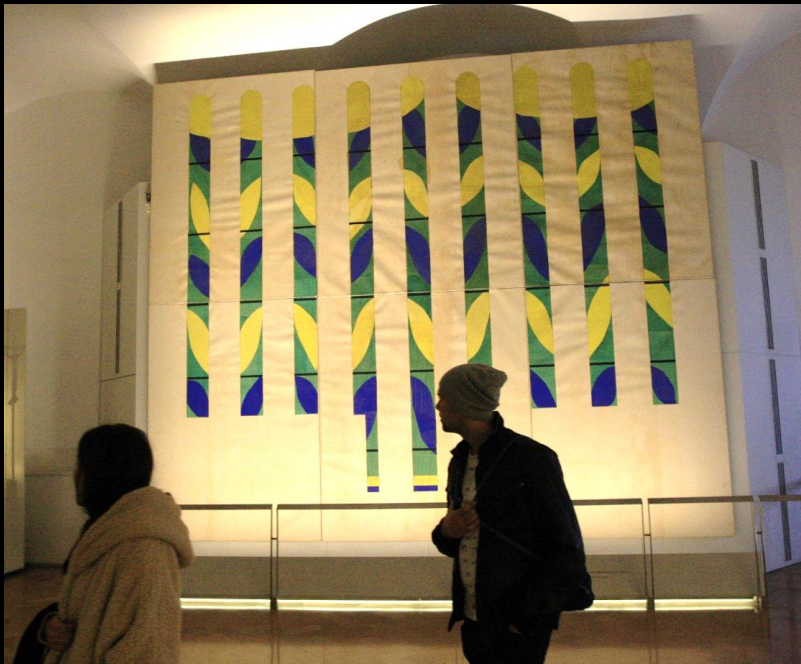
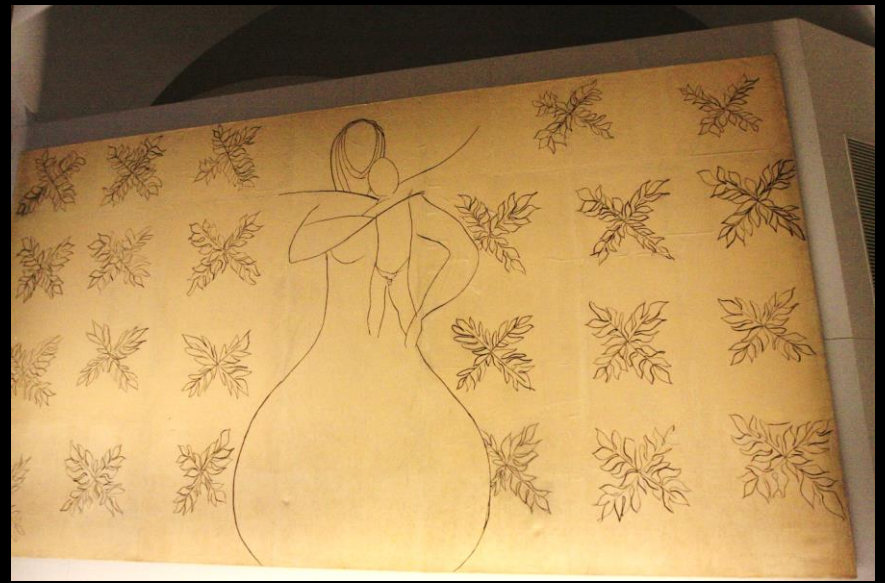
Pavel VI. doprovázený svým sekretářem při slavnostním otevření **Sbírky moderního náboženského umění** ve vatikánských muzeích, 23. června 1973

23495
Auguste Rodin
Paris 1840 - Meudon 1917
Le penseur, 1880 ca.
Bronzo (Rudier Fondateur, Paris,
fusione 1956), cm 72 x 30 x 58
1959, dono Musée Rodin

24021
Marc Chagall
Vitebsk 1887 - Saint Paul-de-Vence 1985
*La scala di Giacobbe (Le songe de
Jacob), 1977*
Sanguigna, carboncino e acquerello
su carta, cm 63 x 44
1977, dono artista

- otevřenost a dialog v muzeích
- dopis umělcům ze dne 24. dubna 1999
- prostřednictvím konkrétních příkladů z dějin křesťanství
- od počátků po moderní dobu – kontinuita dialogu, který mezi církví a světem umění vždy existoval
- papež Jan Pavel II. ve své vatikánské kapli Redemptoris Mater na trůnu z velehradské dílny Otmara Olivy
- jde o první papežský trůn vyrobený po více než 300 letech

Otmar Oliva: liturgické
předměty v pražském
Jezulátku

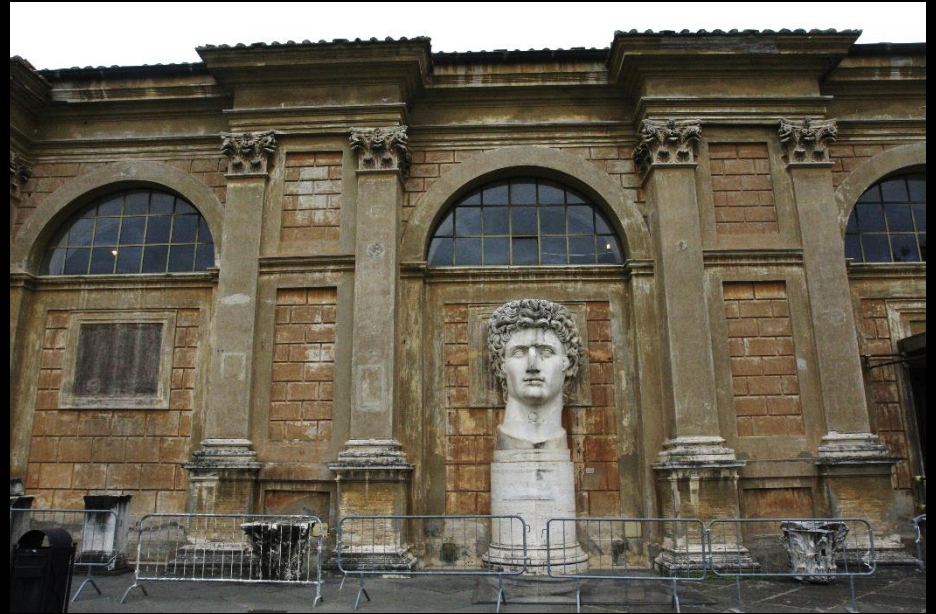
Otmar Oliva: Papežský trůn ve Vatikánu

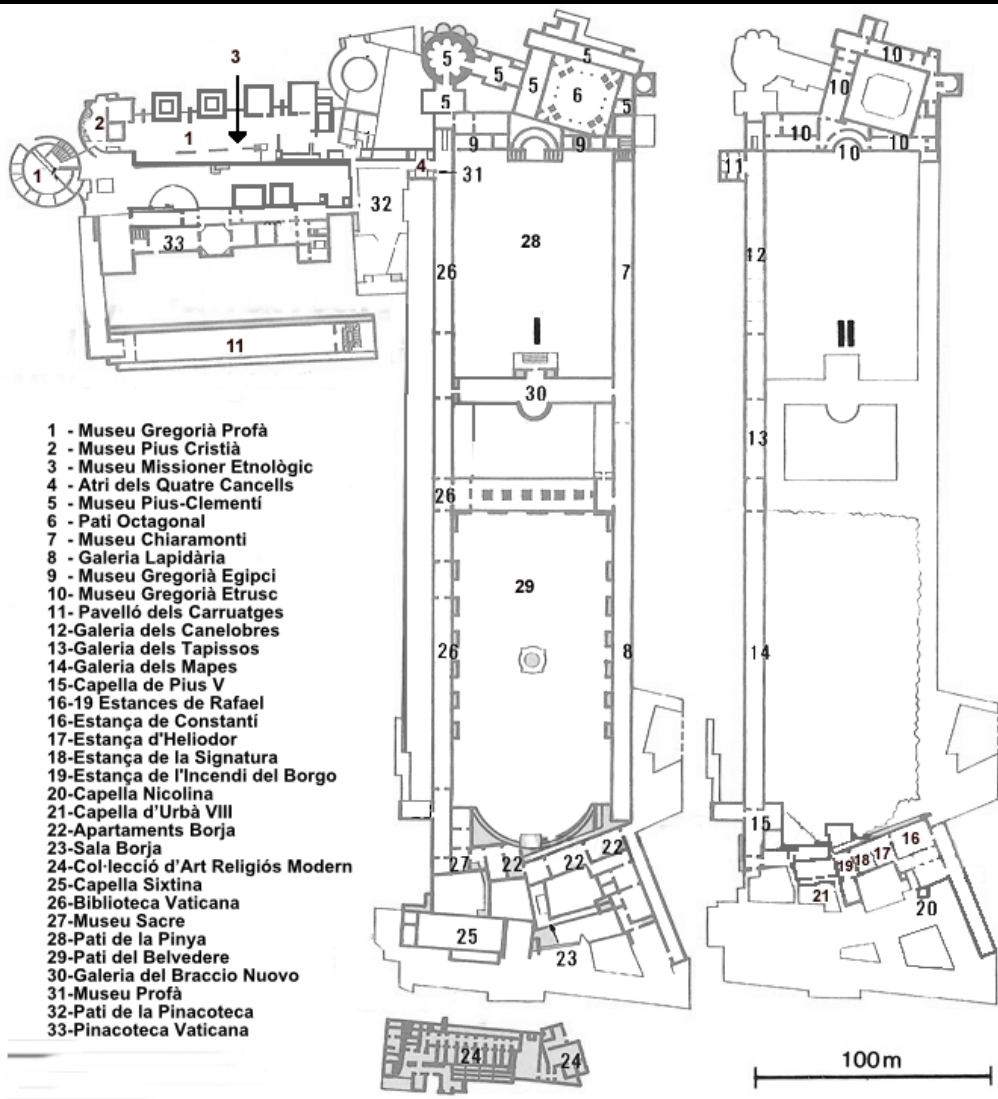

Arnaldo Pomodoro: Sféra, 1990 dar umělce

Vatikán, Belveder, exedra, Pirro Ligorio

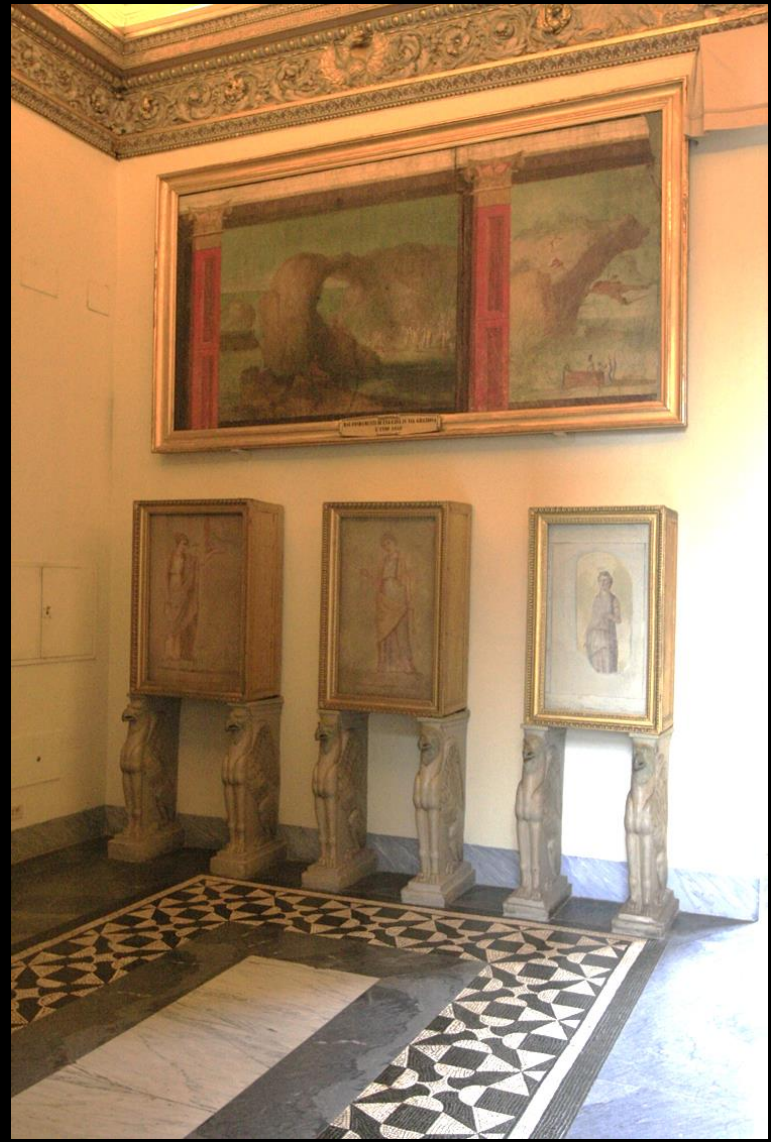

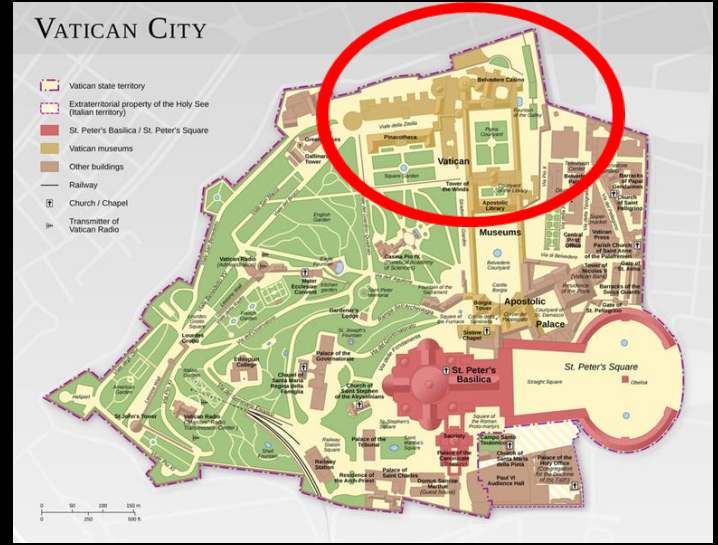

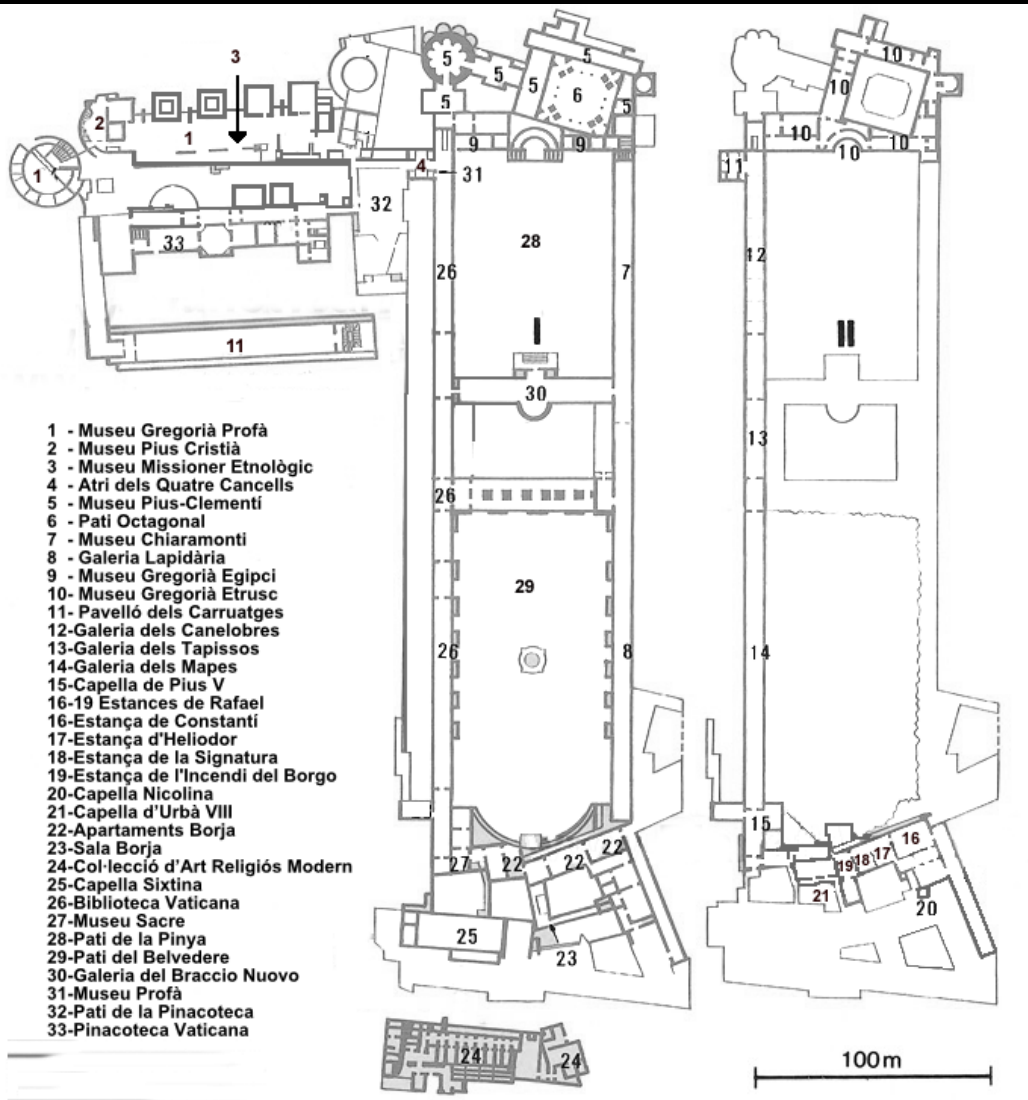

Museo Pio-Clementino

Pio-Clementino ztělesňuje **přechod od soukromých sbírek ke státním sbírkám** nebo státem podporovaným kulturním a vědeckým institucím

muzeum navazuje na **Kapitolská muzea**

Alessandro Gregorio Capponi (+1746)

- kurátoři, restaurátoři, financování, výzkumy, akvizice
- sbírka budována více méně od základu
- popisky, ochranná zábradlí

- **papežská sbírka** zůstala **majetkem Svatého stolce**
- její rostoucí **profesionalizace** a vazby s širším kulturním prostředím ji však výrazně spojují s rozvíjejícími se **veřejnými muzei v Evropě**

- zájem soustředěn na:
- **antické sochařství, numizmatiku, etruské vázy, obrazárnu**
- vatikánská muzea **kladla důraz na vědu, studium**
- myšlenky plynoucí z **osvícenství**
- veřejnost – mezinárodní kulturní muzeum
- **papežové – strážci západní kultury**
- předmětem výzkumu je vždy jak umění, které je vystaveno, tak architektura, dějiny sběratelství, umělecký trh, antikvářské vzdělání, dobová kritika, reakce návštěvníků
- vývoj v oblasti archeologie, restaurování, výzkum archiválií

- kolem roku 1503 rozhodl **Julius II.** (r. 1503–1513) přepravit ceněného antického Apollóna z jeho rezidence na *Santi Apostoli* do **Bramanteho** nové osmihranné zahrady v blízkosti Palazzetto di Belvedere
- Počátky vzniku myšlenky vytvoření Vatikánských muzeí

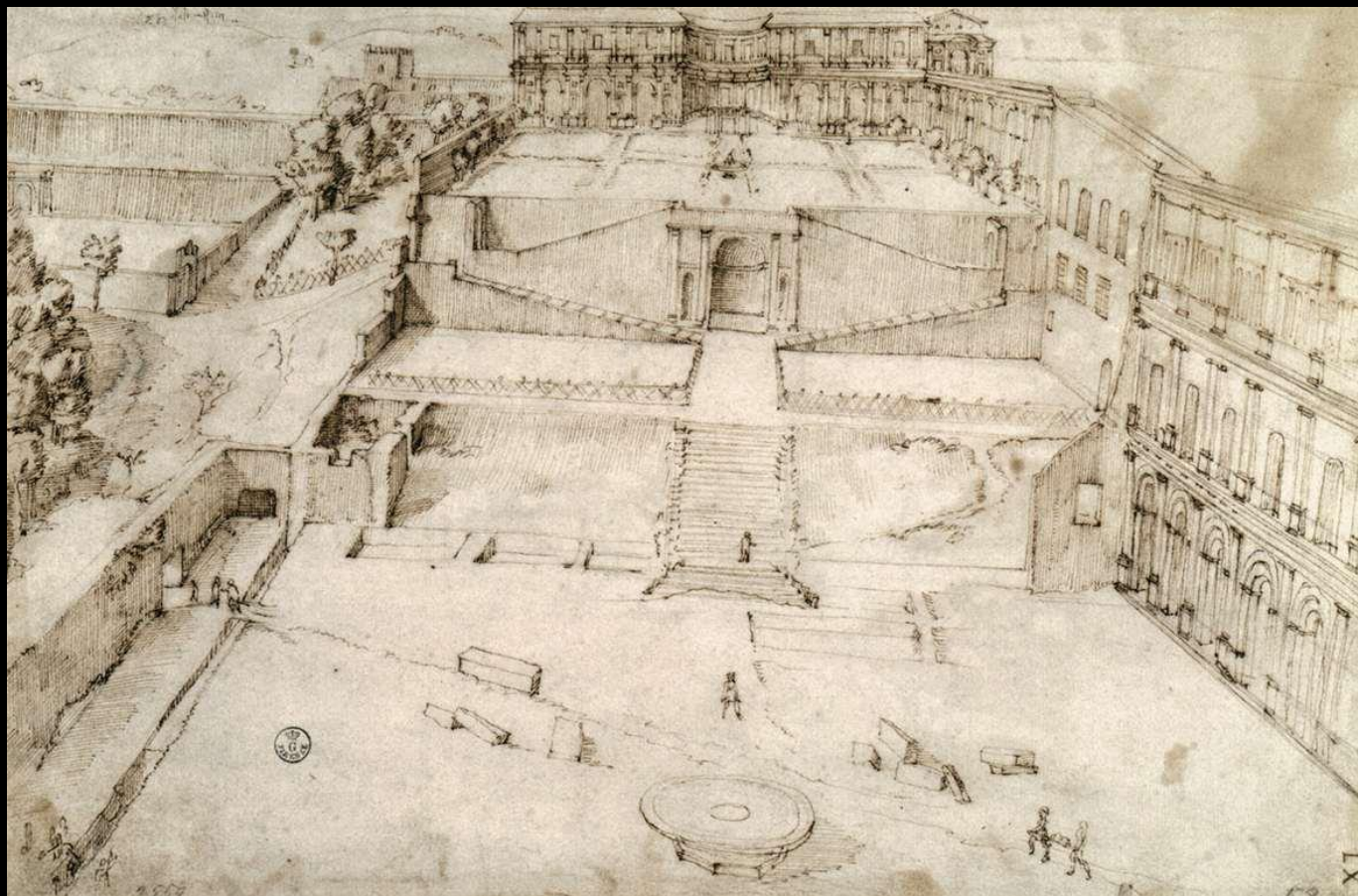
Raphael (1483–1520), portrét **papeže Julia II.**, okolo 1512, tempera na dřevě, výška 108.5 cm x 80, Uffizi Gallery

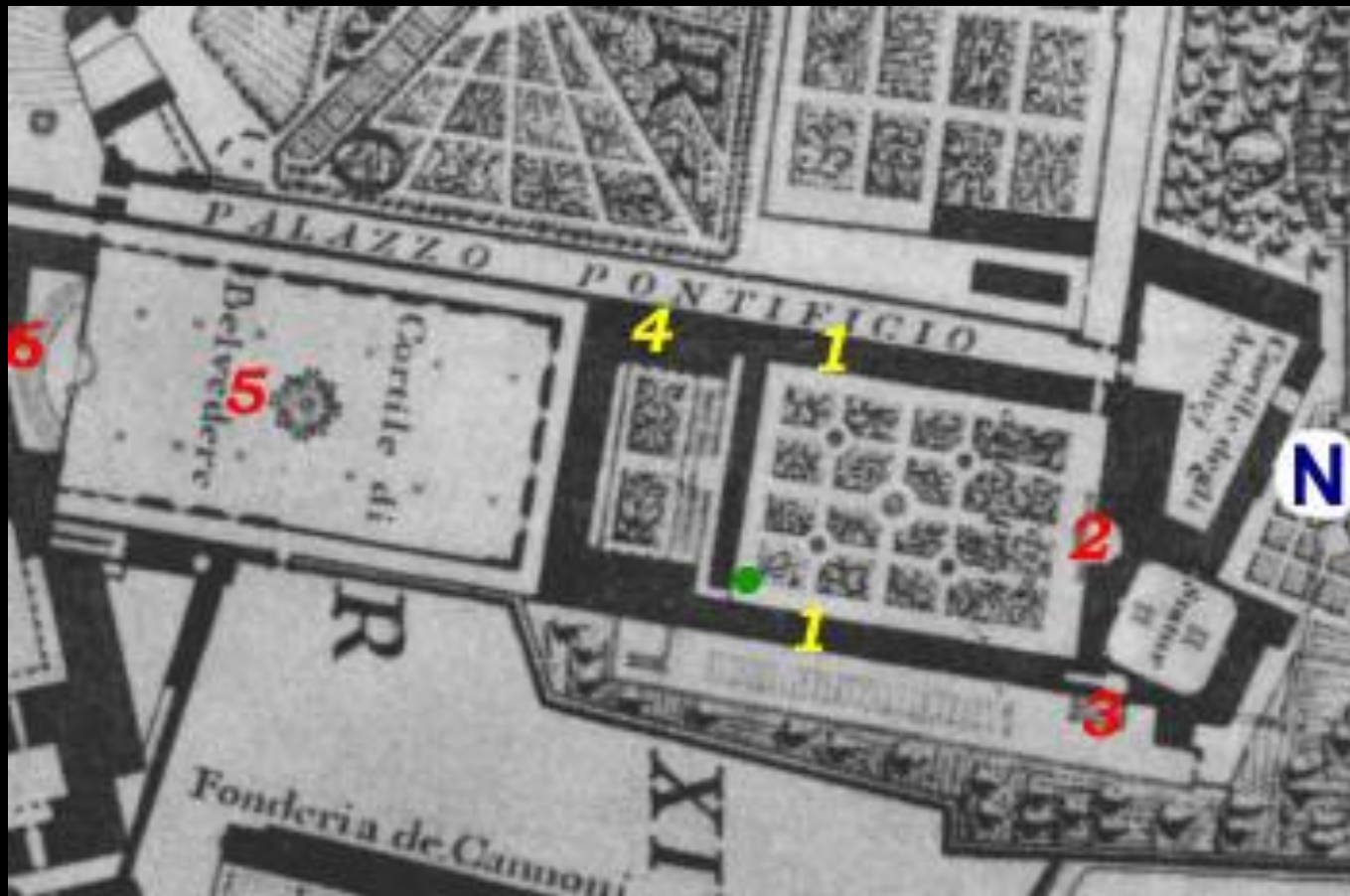
San Pietro in Montorio –
Tempietto, Řím, 1502

Donato Bramante (1444-1514)

Bramanteho návrh na přestavbu Belvédéru

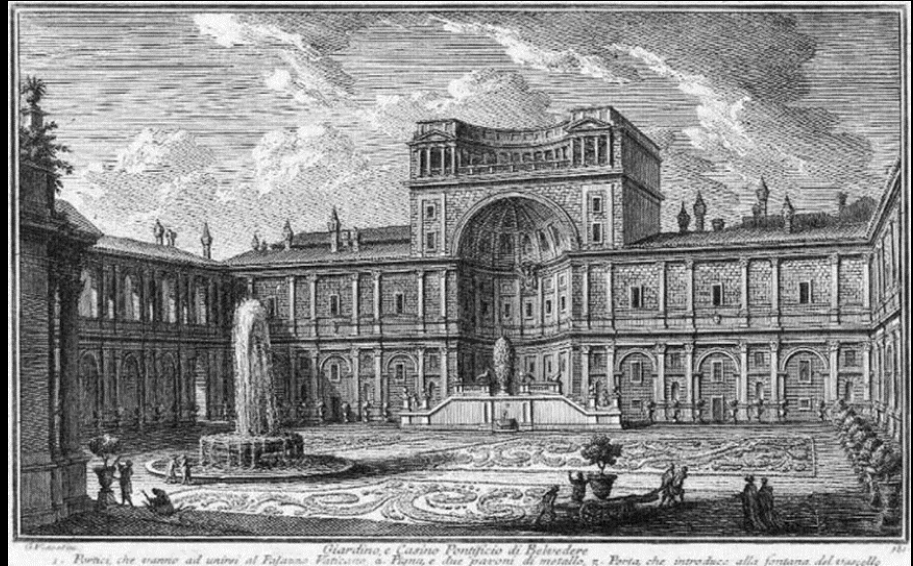

1. sloupový vedoucí k Palazzo Vaticano
2. Pigna (piniová šiška) a bronzový pávi
3. dveře vedoucí k Fontana del Vascello
4. Torre dei Venti
5. **Fontana del Cortile di Belvedere**
6. zadní strana **Palazzo Vaticano**

Cortile, řez Etienne Duperac

Giuseppe Vasi, Villa del Belvedere, 1761

- okolo roku 1550 „sochařské poklady“ z *Antiquario delle Statue*, včetně
  - Laokoona
  - Venuše Felix
  - Venuše z Knidu
  - Herákla jako Commoda
  - Nil, Tibe
  - tzv. Cleopatru (nebo spící Ariadnu),
  - Antinoa
  - a pověstné Torso – mistrovská díla, která lákala návštěvníky z celé Evropy – pomáhaly formovat kánony antického umění
- v Juliově době byl dvůr chápán jako *Hortus conclusus* – tajná zahrada s omezeným přístupem návštěvníků – střežen nápisem nad dveřmi Virgiliovým napomenutím – „Táhni, ty nezasvěcený“

- **protireformační papežové** byli méně spokojeni s myšlenkou „pohanských soch“ ve Vatikánu a začali s **rozptylováním sbírky starožitností** – díla darovali cizím panovníkům
- **Sixtus V.** (r 1585–1590) plánoval dokonce rozebrat osmiboký dvůr, a ačkoli jeho obsah do značné míry přežil díky ochranným dřevěným žaluziím umístěným v 1560s
- jeho nástupci v 17. století se spíše zaměřili na budování **soukromých rodinných sbírek**, než Vatikánské *antiquario*

- termín **muzeum** užívaný **pro organizované instituce** orientované k **veřejnosti** v přizpůsobených prostorách s doprovodnou infrastrukturou
- počátky dnešních rozsáhlých Vatikánských muzeí (*Musei Vaticani*) spadají k roku **1770**, kdy se papež **Klement XIV.** rozhodl založit **nové muzeum v rámci papežského paláce**
- muzeum bylo určeno k ochraně antických památek –
→ uchránit je od „**bezprostředního nebezpečí loupeživých cizinců**“
- Klementův krok odráží skutečnost – **cestovní ruch**, sice podporuje římskou ekonomiku, avšak **ohrožuje jeho umělecké dědictví**

- většina šlechtických rodů →
- Giustiniani, Odescalchi, Chigi, Albani, Barberini, Verospi
- byli vystaveni tlaku prodat sbírky, které nashromáždili jejich předci
- Klement pochopil, že papežská vývozní omezení nestačí, a rozhodl přijmout odvážnější opatření
- podobné úvahy již v souvislosti s Kapitolským muzeem v roce 1733

- zájem o antické sochařství se výrazně zvýšilo od zveřejnění spisů o antickém umění **Johannem Joachimem Winckelmannem** (1717–1768), který zastával funkci **římského oficiálního komisaře pro starožitnosti**
- ani **Klement XIV.** ani **Pius VI.**, neměli antikvářské odborné znalosti potřebné k sestavení a kurátorování muzea
- **Winckelmann byl zavražděn v Terstu v roce 1768**

- **Giovanni Battista Visconti** (1722–1784)
  - učenec, sběratel mincí, řečník s omezenou zkušeností s antickým uměním, ale dobrý administrátor
- **Viscontiho** jmenování **na místo kurátora** Vatikánských sbírek bylo trvalé
- **Winckelmannovy myšlenky** o antickém umění, které byly stále do značné míry nepřeložené z původního německého vydání – **pomáhaly utvářet budoucí muzeum**

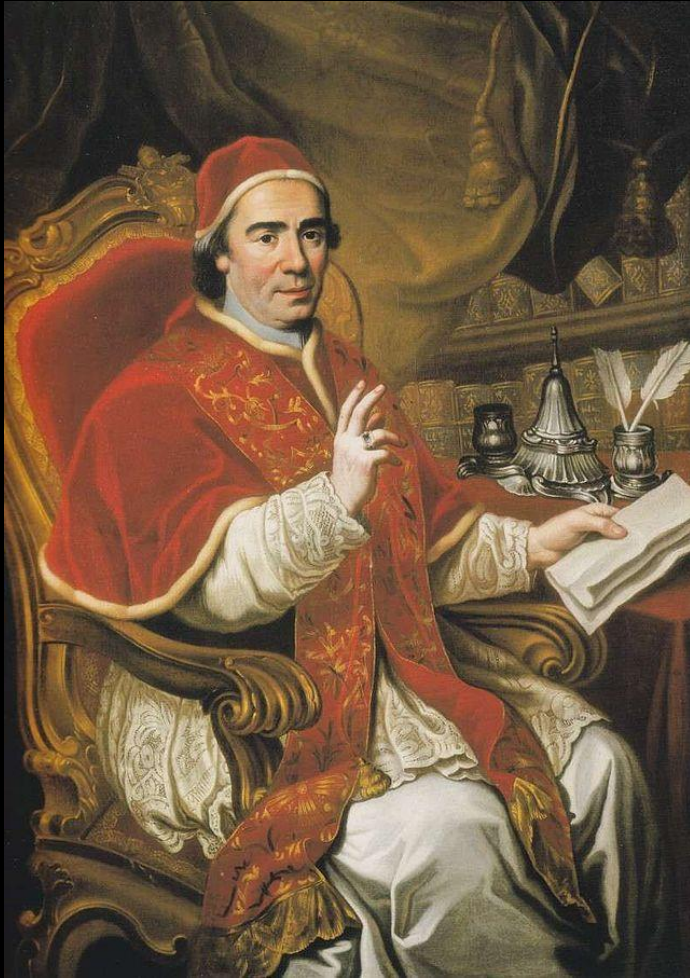

→ chvála muzea – podpořená freskovou výzdobou (1772–1773), které namaloval **Anton Raphael Mengs** (1728–1779), pro Klementovu novou *Camera dei Papiri* (pokoj papyrusů), v knihovně

Triumf historie nad časem (**Alegorie Museum Clementinum**), stropní freska v Camera dei Papiri, **Raphaël Mengs**, 1772–1773, Stanza delle Papiro, Palazzi Pontifici, Vaticani

Museo Pio-Clementino

papež Klement XIV. (1705–1774),
(Giovanni Vincenzo Antonio
Ganganelli), 1769–1774

papež Pius VI. (1717–1799)
(Giovanni Angelo Braschi), 1775–1799

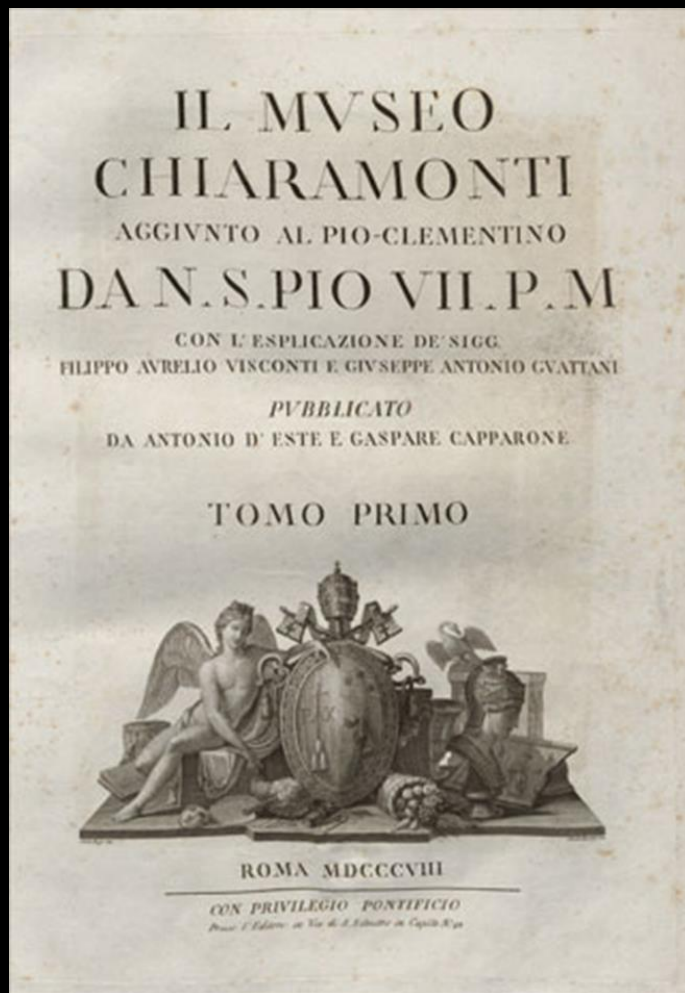
- **Visconti** byl otcem **dvou výjimečných synů – jeho asistentů**, kteří sdíleli jeho přesvědčení, že **obrazy jsou klíčem k výuce**
- **Ennio Quirino** (1751–1818)
  - zázračné dítě, které dokázalo **identifikovat císařské portréty ve 2 letech**
  - přeložil *Euripida* ve věku 13 let
  - pracoval jako otcův písař, poradce a důvěrník
  - měl být také autorem **sedmi svazkového vědeckého katalogu** publikovaného v letech **1782 a 1810**
- **Filippo Aurelio** (1754–1831)
  - převzal otcovo oficiální místo v roce 1782 a koordinaci praktických aspektů muzea, které se stalo jakýmsi „rodinným podnikem“

Ennio Quirino Visconti (1751-
1818) 1854

Theophile Auguste Vauchelet
Musee de la Ville de Paris,
Musee Carnavalet –
olejomalba na plátně

- **Viscontiové** drželi dozor nad vývozem a vykopávkami
- pořádali pravidelné cesty, na kterých vyhledávali materiál pro muzeum
- prohlíželi aristokratická sídla
- sledovali síť římských prodejců starožitností, včetně obchodníků, jako byli:
  - **Thomas Jenkins** (1722–1798)
  - **Gavin Hamilton** (1723–1798)
  - **Bartolomeo Cavaceppi** (1716?–1799)

CATALOGO
DI MONUMENTI SCRITTI
DEL MUSEO

DEL SIGNOR
TOMMASO JENKINS

IN ROMA
PRESSO ANTONIO FULGONI .
MDCC LXXXVII

COL PERMESSO DE' SUPERIORI.

Richard Wilson (1713-1782):
portrét **Thomase Jenkinse** (1722-1798)

Archibald Skirving:
Gavin Hamilton (1723-1798)
umělec okolo roku 1788

ROBERT Hubert (1733-1808): ateliér sochaře
Bartolomea Cavaceppiho (1716–1799) v Římě,
1765

- **Michelangelo Simonetti** (1731–1787) byl pověřen aktualizovat **Bramanteho** osmiboké nádvoří jižně od nových galerií
- architektura Klementova muzea vycházela z **ustálené římské tradice**
- strategie výstavy se opírala o **Kapitolská muzea**
- **Visconti** a **Sibilla** – seskupení děl podle velikosti a podle dojmu, spíše než podle chronologie
- **typologie** byla zásadou pro instalaci děl, orientování v expozici
- dominantní **estetický klíč**
- **přitažlivost témat** → důležitější než chronologické řazení
- **témata** → nejlepší způsob, jak přiblížit antický život

- **Visconti** rovněž smlouval s odbornými řemeslníky →
- sochařem **Gasparem Sibillou** (1723–1782), který dohlížel na počáteční instalaci → předpokládá se, že se výrazně podílel **na restaurování reprezentativních sochařských děl z poškozených fragmentů**
- **Palazzetto di Belvedere** – přestavba byla přidělena architektu **Alessandru Dorimu** (1702–1772)
- **Sibilla** dohlížel na instalaci a dekoraci

Questa destra è nel Loggia che adorna il Cortile nel Museo "Le Clementine".

- **východiska** → antické paláce a domy, do jejichž peristylových zahrad byly situovány mnohé z nejlepších soch – Pompeje, Herculaneum a Tivoli
- cílem znovu vytvořit **antický dům** v uzavřeném obvodu a **centrálním bazénem** → **impluvium** evokuje římské domy
- **Hortus conclusus** se proměňuje v **neo-antické atrium** muzea Clementina

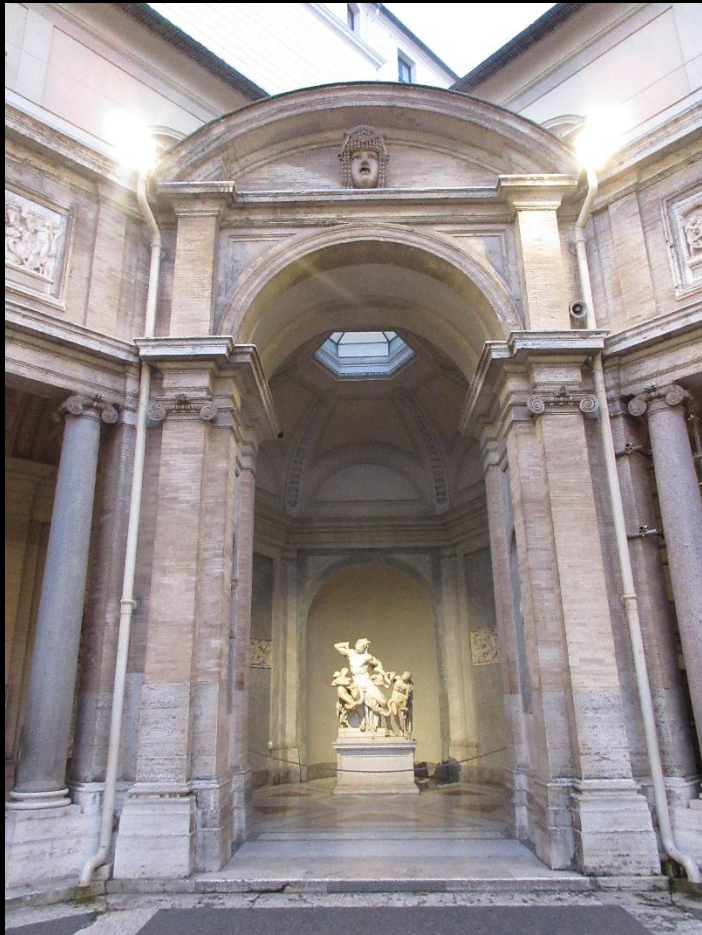

- melodramatické účinky – skryté **oculi** zalívají sochy **stropním světlem** a vytvářejí bílé zářící sochy v tmavých zákoutích
- v případě **Laocoona** – nejvíce osvětlená sestava – **dramatické vyvolání plastiky**
- **Simonettiho** polosoukromé **gabinetti** (malé skříňky – jeden recenzent je nazval **tempietti** (malé chrámy), podporující bezprostřední a osobní zážitek z antiky
- podporovaný **Winckelmannem** a rozšířený díky **turistickým průvodcům** a vzpomínkám

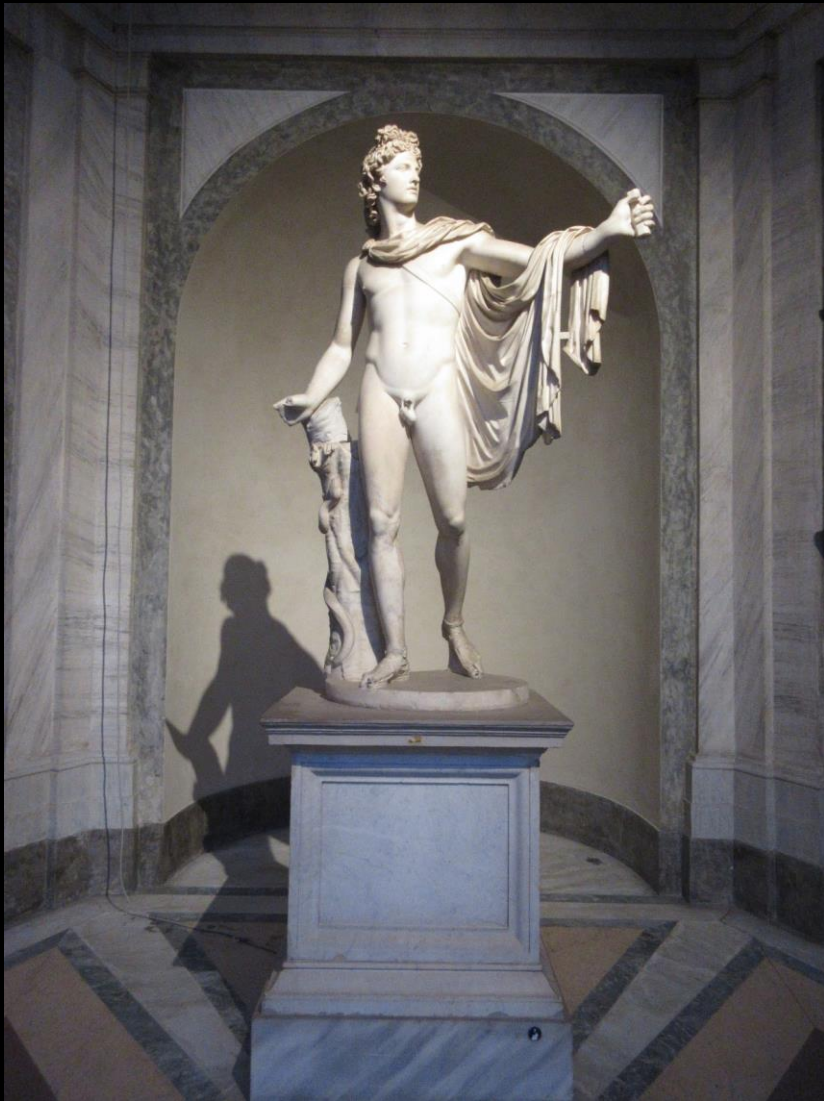

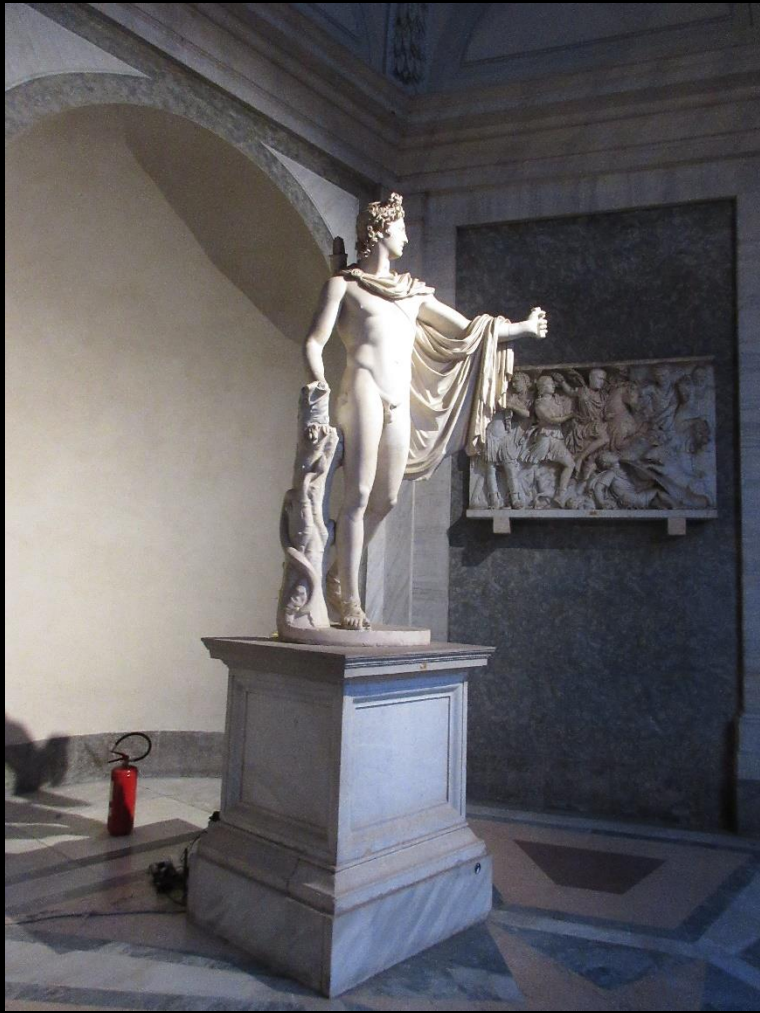
Detail výhledem na nádvoří Belvederu s Laocöonem, kresba **Luis Ducros a Giovanni VOLPATO**, 1787–1792. Restaurováno: **Agostino Cornacchini** v polovině 18. století.

Římská replika podle řeckého originálu
Leocharova
120–140, .n.l.

tzv. Venuše Felix, typ Venuše z Knidu, s hlavou připomínající Faustinu (okolo 170 n.l.), hala Herma

oktogonální dvůr

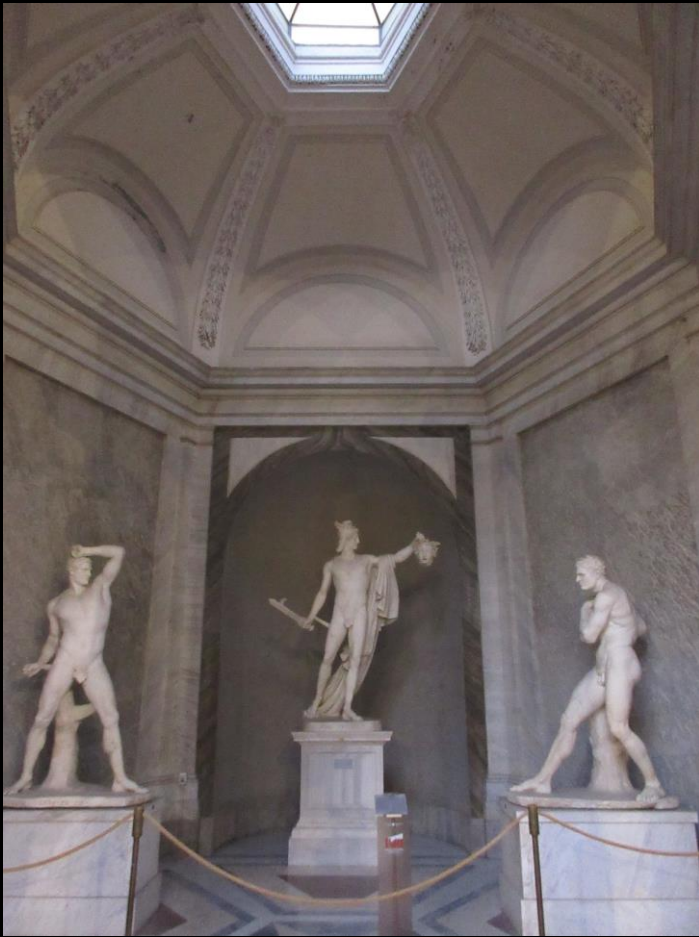

Henderson, Alexander
Lamont (1838-1907)

Antonio Canova: Perseus s hlavou Medúzy

Antonio Canova:
Perseus s hlavou Medúzy
1804–6
MET, Fletcherův fond, 1967

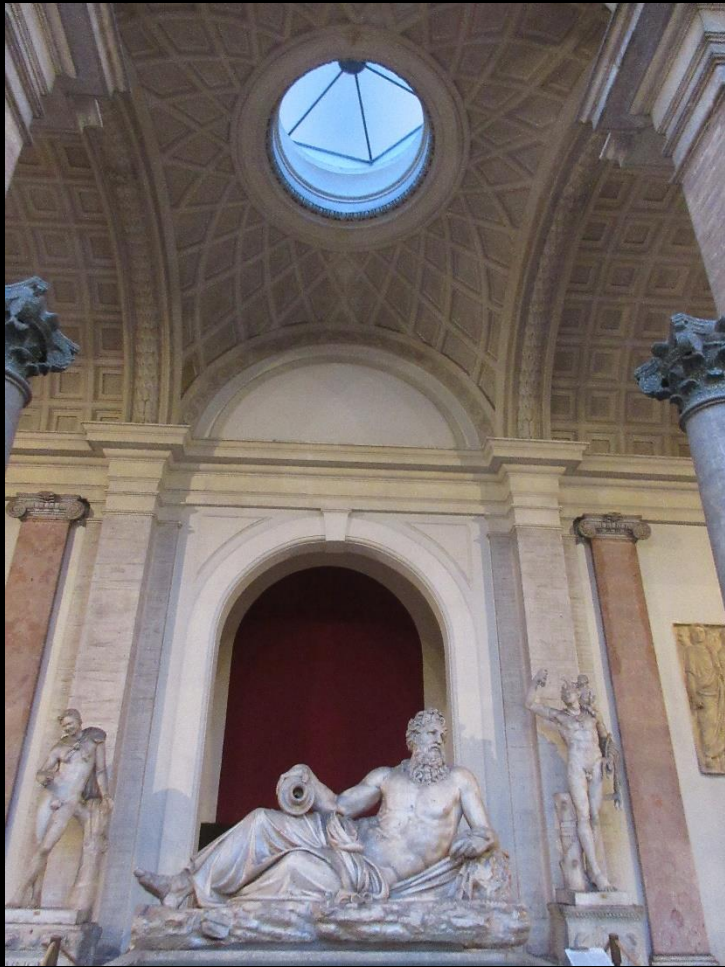

Behles Edmund (1841-1924): foto Lysippova Apoxyomena, kopie podle řeckého originálu

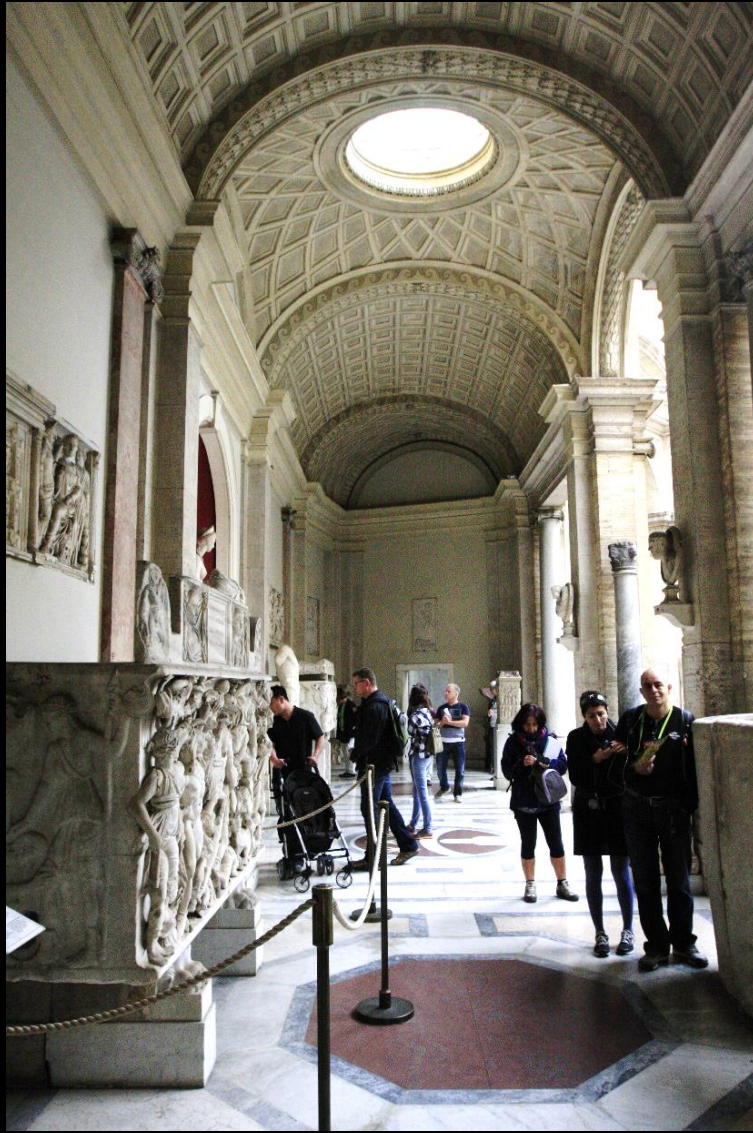

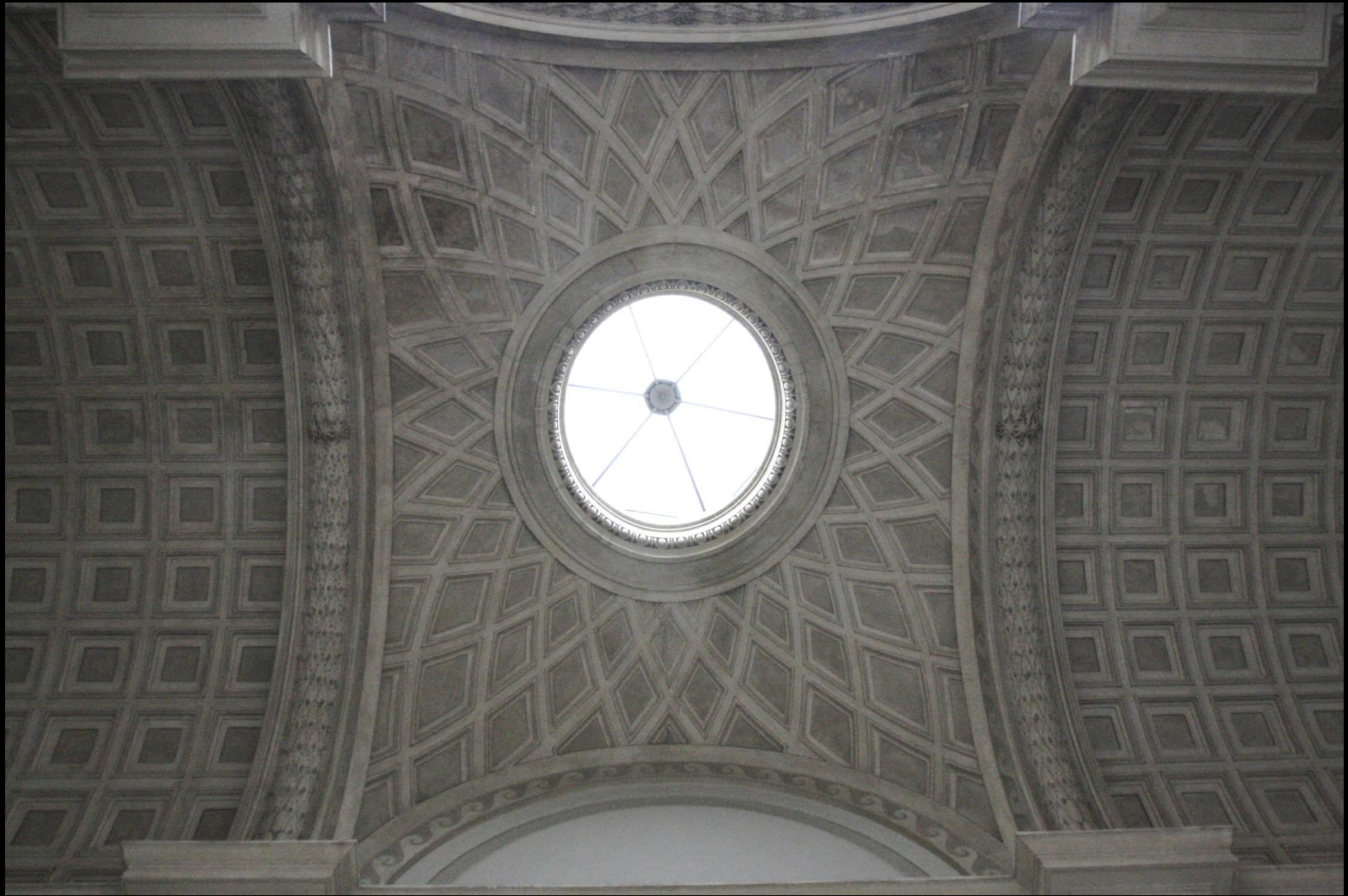

28. SARCOPHAGUS

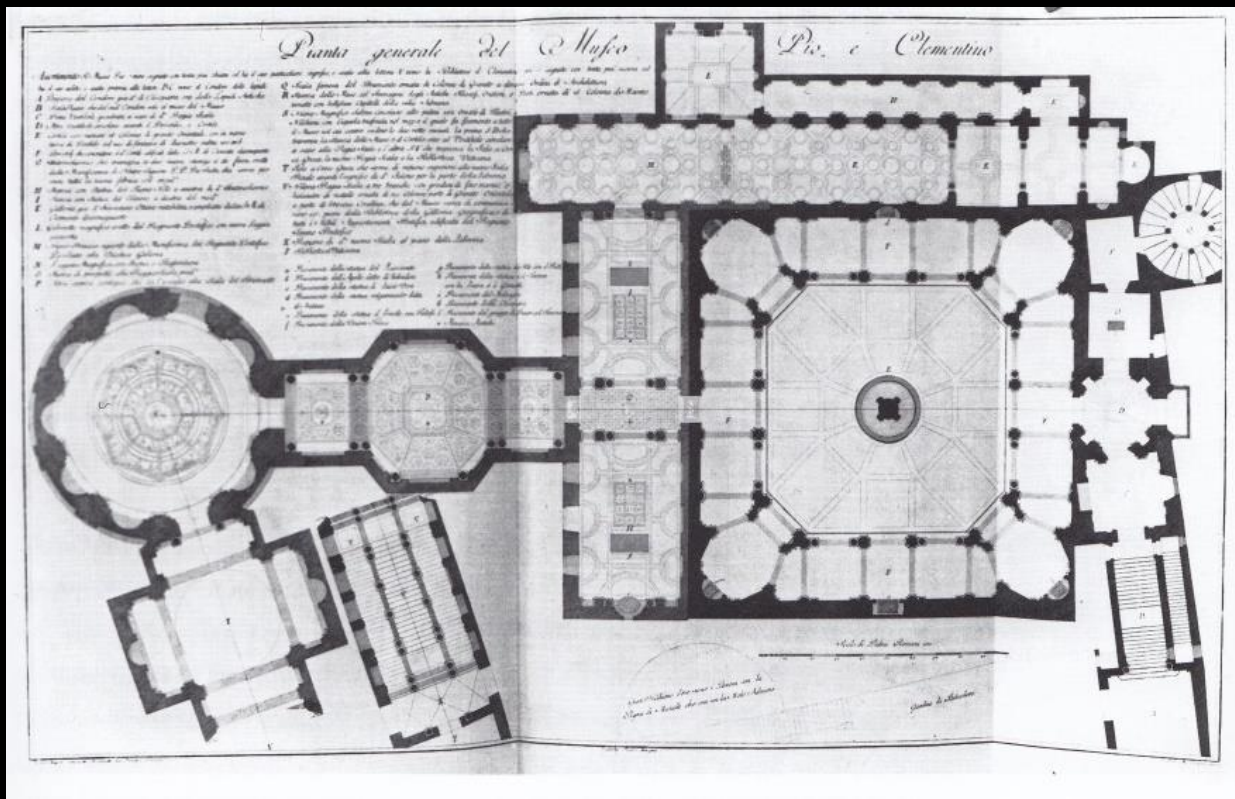
From 1550 onwards in the villa of Julius III, transferred in 1776 to the Vatican where it was restored on a number of occasions. The scene depicts an Amazonomachy, a battle between Greeks and Amazons, in which we can see the leaders of the two sides, Achilles and Penthesilea. Their faces have been sculpted to portray the deceased, suggesting a date for the sarcophagus between 230 and 250 AD. (inv. 933)

Museum Pium

papež Pius VI. (1717–1799)
(Giovanni Angelo Braschi), 1775–1799

Marco Carloni, podle Michelangelo Simonetti:

plán Museo Pio-Clementino jak se rozrostlo po roce 1776

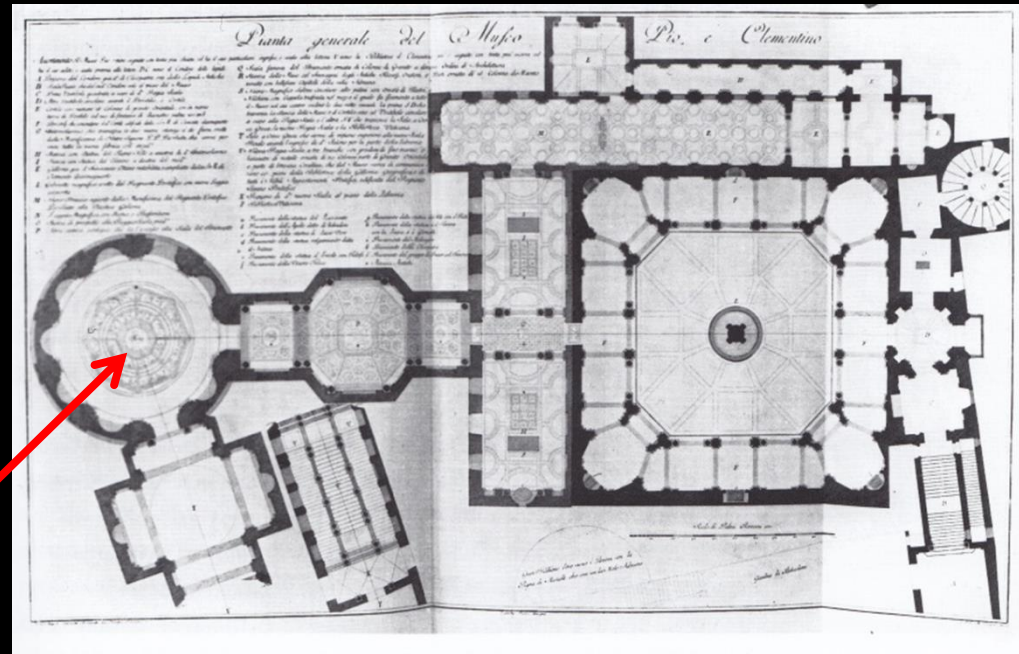
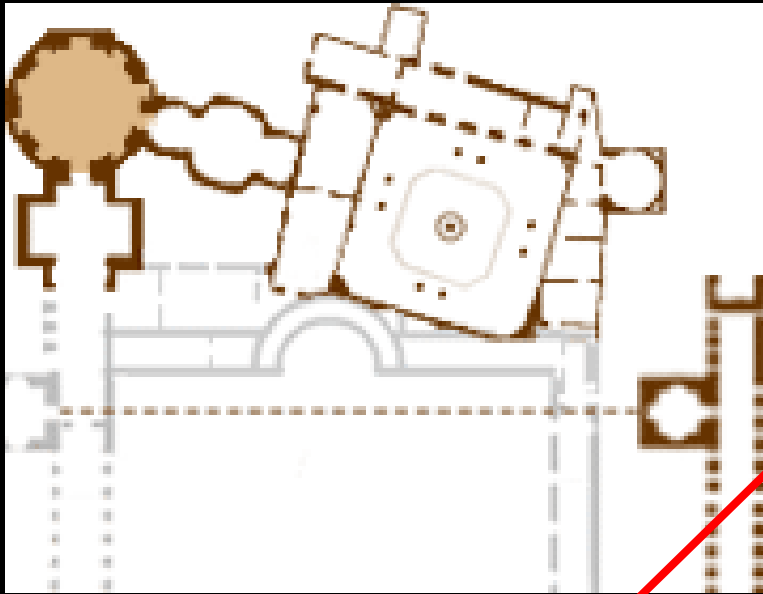
rytina 52,5 x 86 cm

publikováno v knize **Giovanniho Battisty a Ennio Quirina Visconti: Il Museo Pio Clementino**, 1782, Řím, sv. 1.

dnes Los Angeles, Getty Research Institute

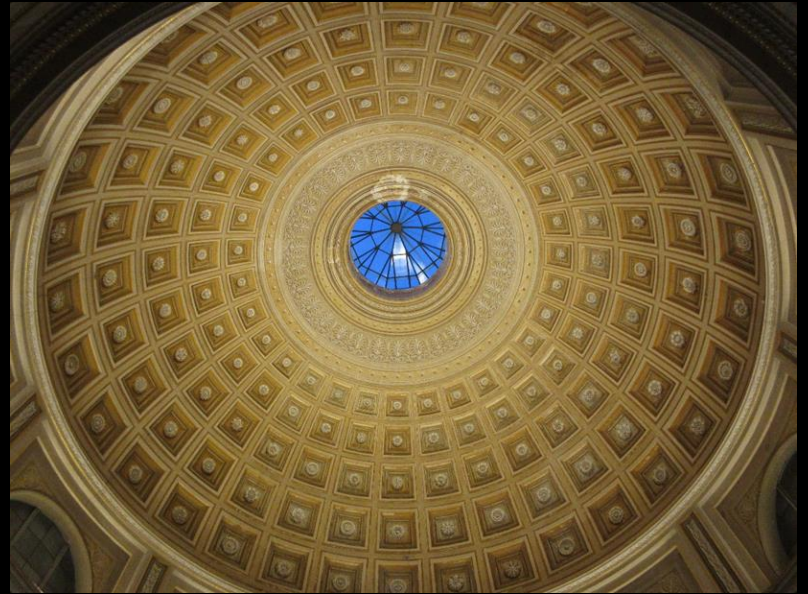
- největší novinkou Musea Pia byla jeho **forma**, která otevřela **nová paradigmata instalace a interpretace**
- **Simonetti** přehodnotil muzeum architektury v souladu s **požadavky na osvětlení, oběh návštěvníků a vystavení uměleckých děl**
- **nejednalo se již o moderní pokoje zásobené dědičnými starožitnostmi**
- místnosti spíše **evokují lázně, chrámy, paláce a nymphaea**, ve kterých byly tyto **poklady původně umístěny**
- cílem byla **pestrost**
- **nové vazby all'antica** – v antickém stylu
- důraz na **barevnost, světlo a pohyb** – klíčovou inovace
- na rozdíl od Kapitolu nebo dřívějších římských galerií, **Pio-Clementino nemělo fasádu** a zcela **spoléhalo na vnitřní prostory k vyvolání reakce návštěvníků**

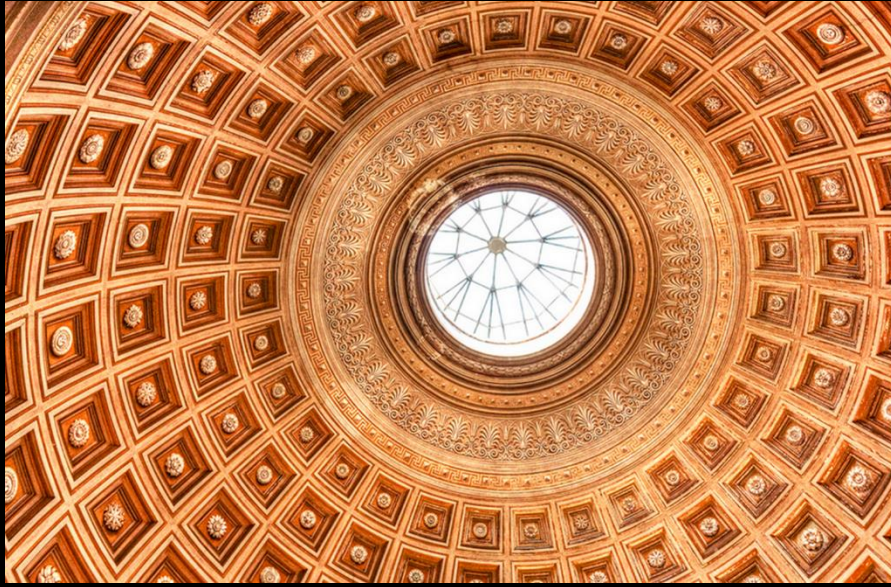

Sala Rotonda, Museo Pio-Clementino, Vatican Museums

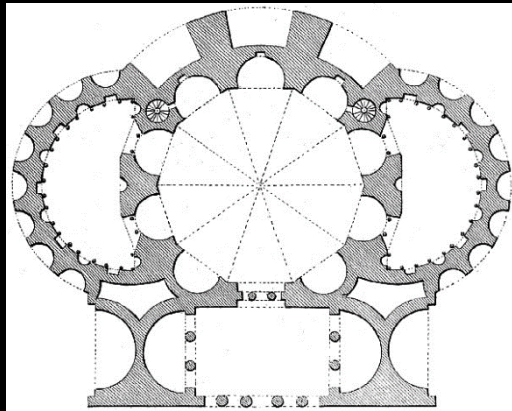
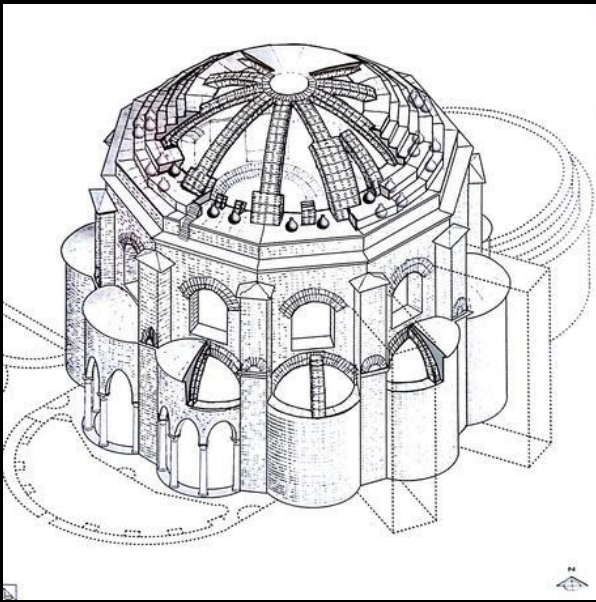

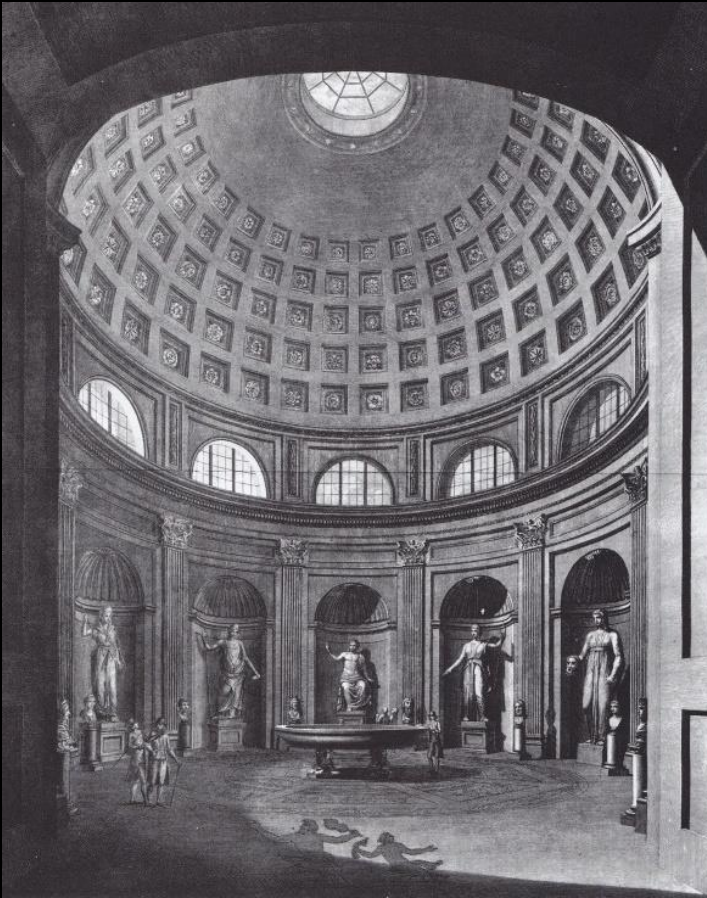

Chrám bohyně Minervy
Medica, Řím

- soubor evokoval shromáždění bohů, kteří se sešli v Římě, v "chrámu všech bohů"
- prosklený oculus → **Montesquieu** 1729 výrok, že Pantheon je nejlepší model pro „školy sochařství. . . , v němž velké množství soch **potřebuje pouze jeden jediný zdroj světla**, to znamená, shora.“
- osmiboká **mozaika** s mořskými božstvy, která byla objevena v koupelovém komplexu v **Otricoli** v roce 1776
- prodejci prodávali šátky s potiskem designem mozaiky

Antinous Braschi,
okolo 130–138, z vily Palestriny

Brogi Giacomo (1822-1881)

Ceres

Hera Barberini, mramor, římská kopie podle řeckého originálu z pozdního 5. století př.n.l.

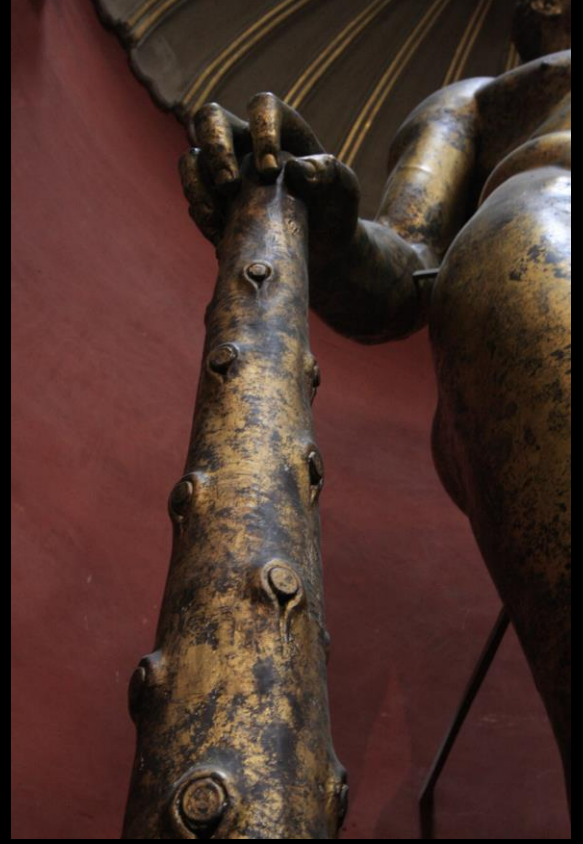
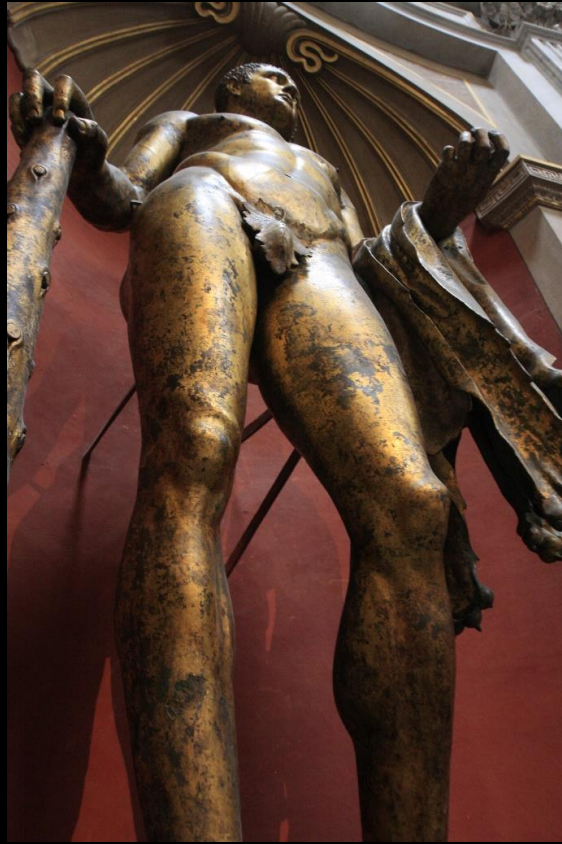
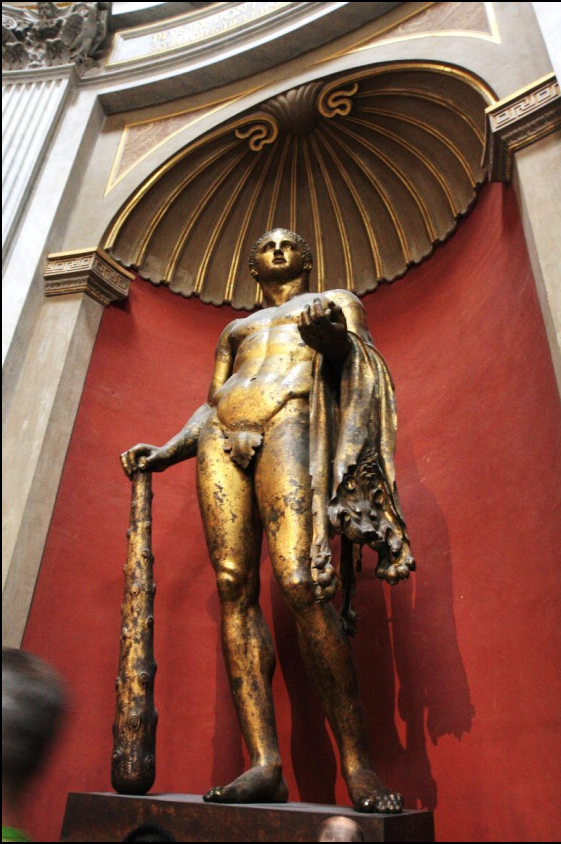

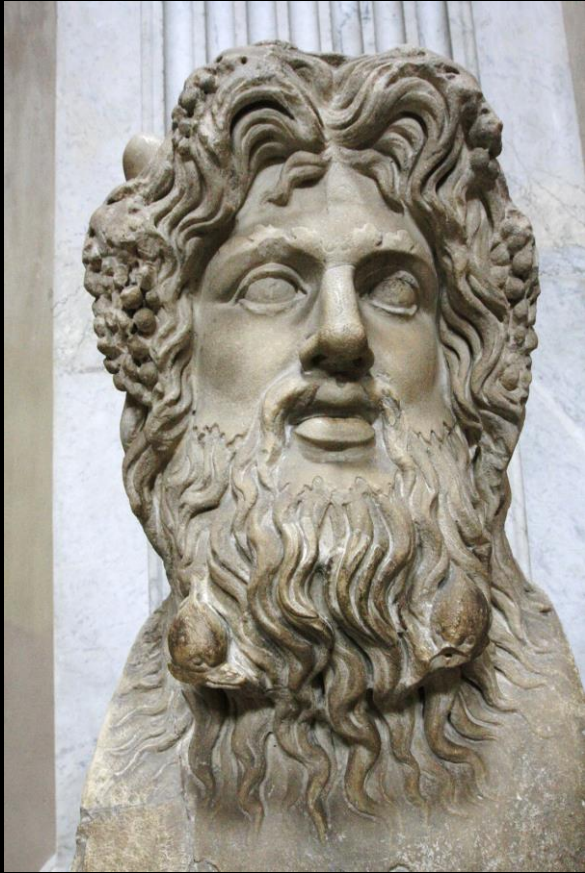
Munificentia
Štědrost

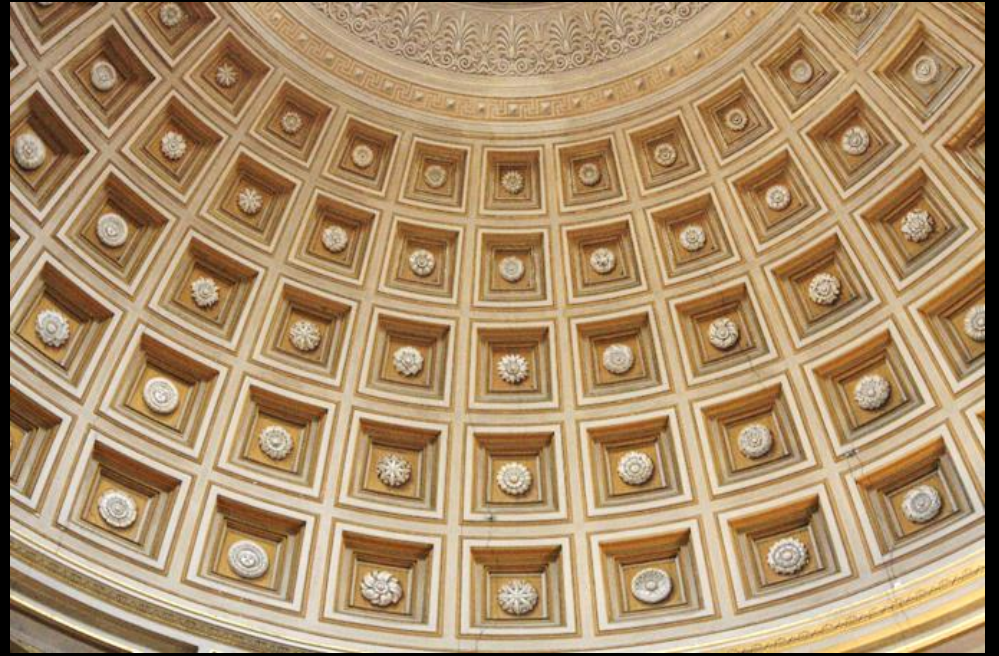
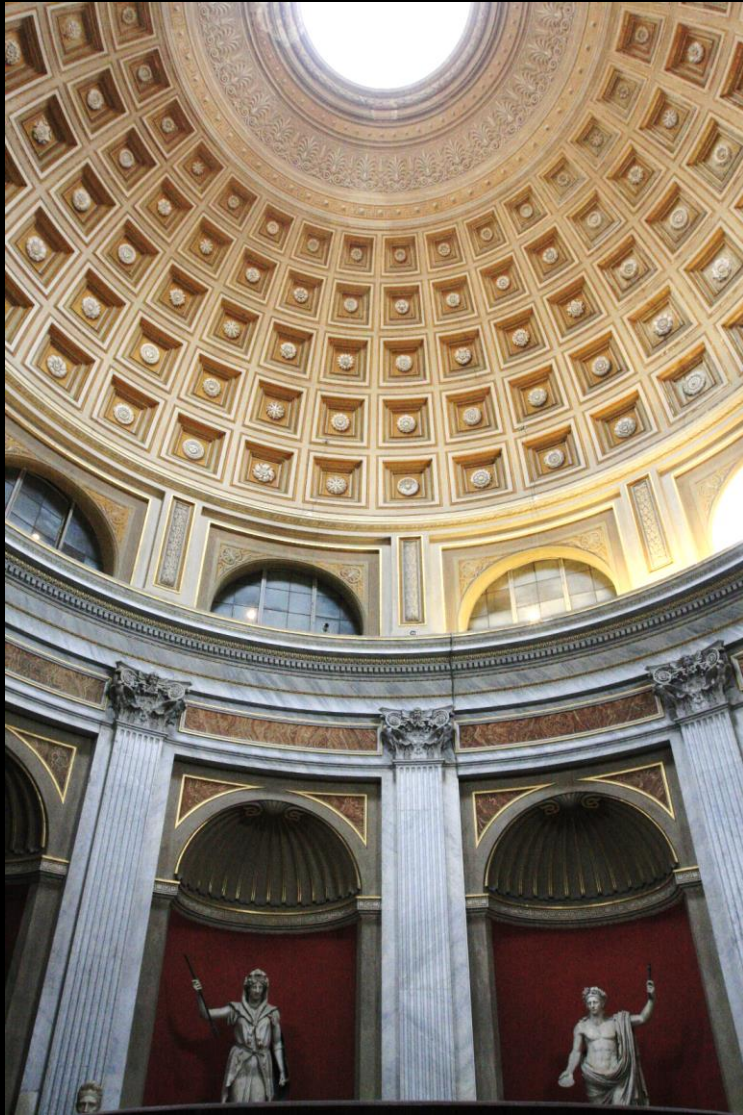

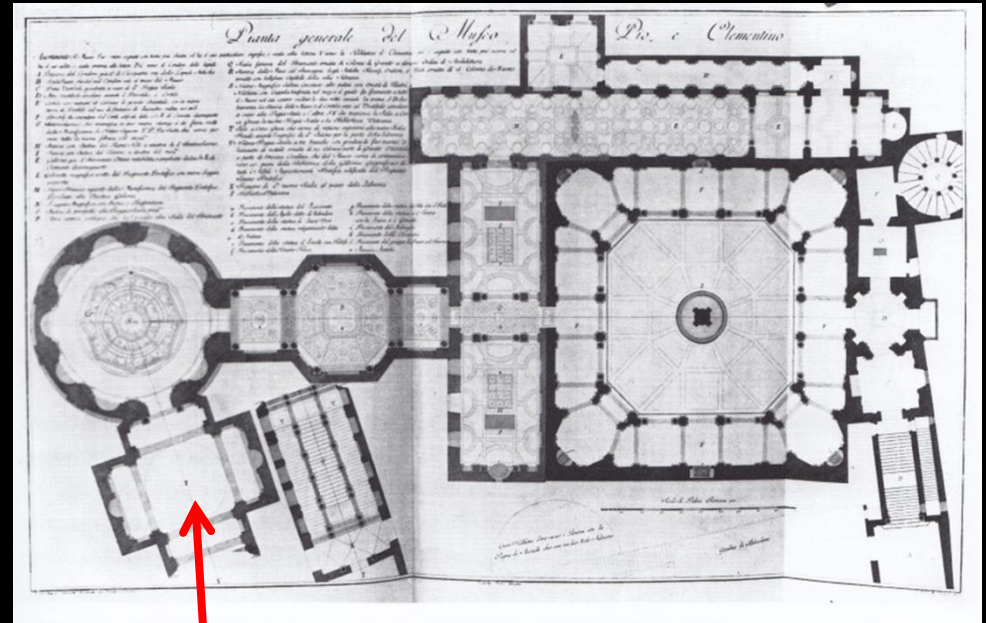
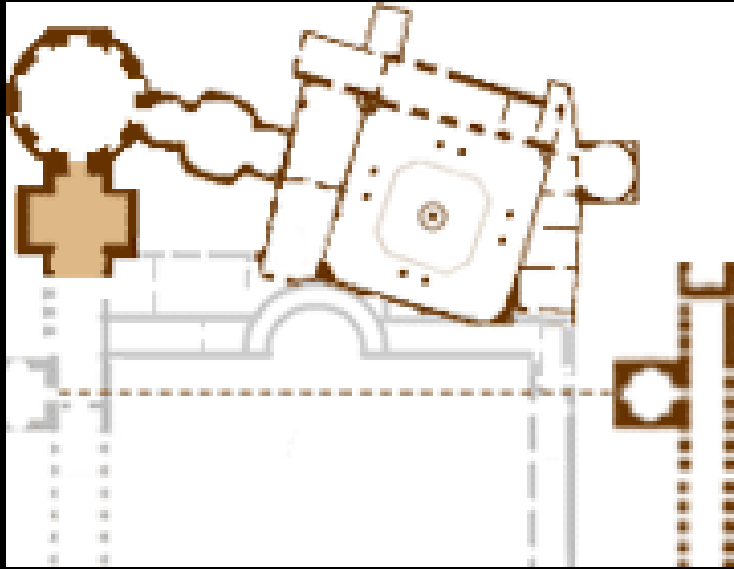

Sala a Croce Greca

Sala a Croce Greca
Museo Pio Clementino
Guida ai Musei Vaticani
www.annazelli.com

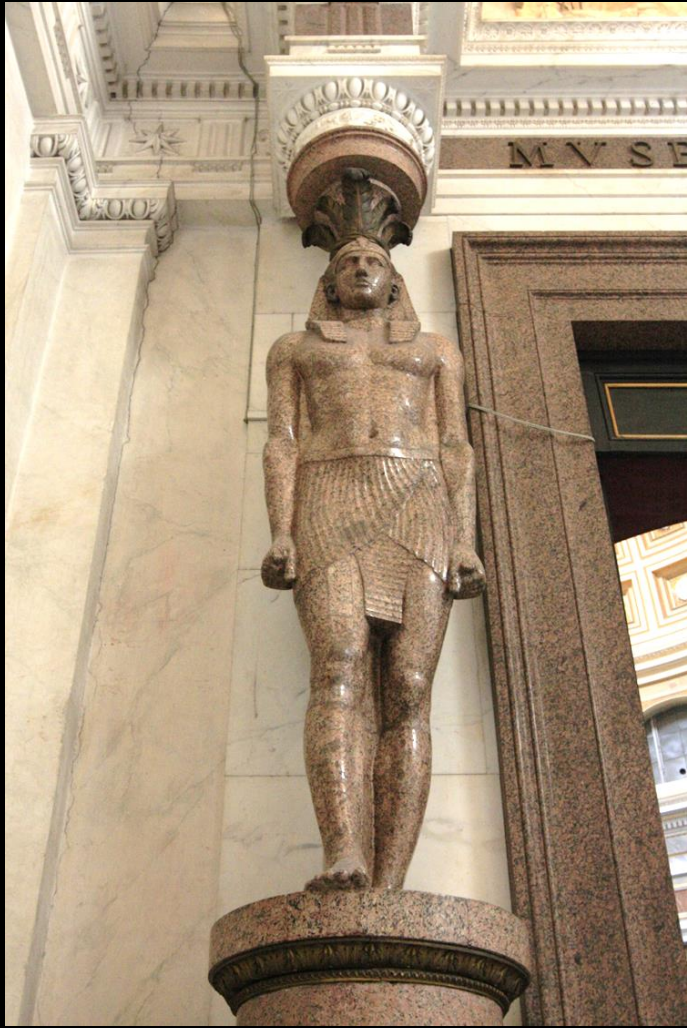
Roma - Vaticano - Museo Pio-Clementino - Sala a croce greca

Sala a Croce Greca: podlahová mozaika, 3. století n. l.

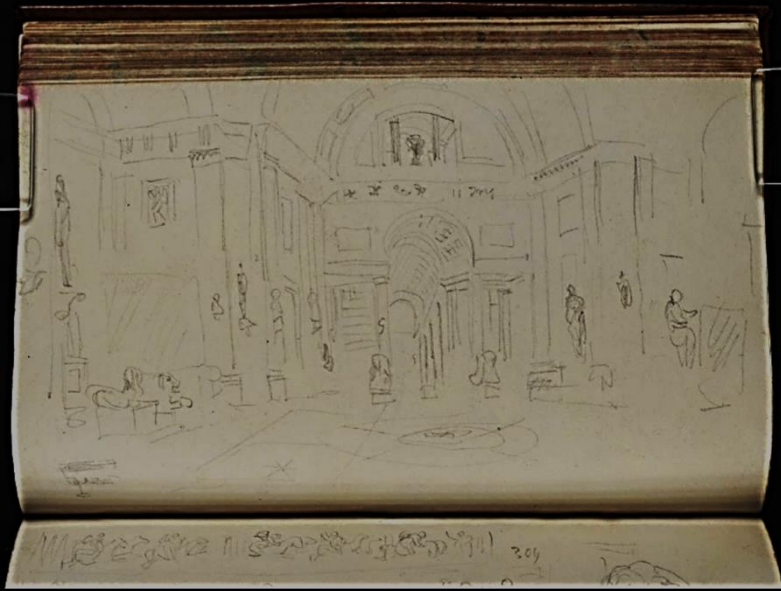

Joseph Mallord William Turner:
Sala a Croce Greca, 1819

Alessandro Dori/Michelangelo
Simonetti: Museo Pio-Clementino,
1771–1784

- pár masivních **sarkofágů svaté Heleny a Konstantina** z porfyru
- převezen z baziliky **San Giovanni in Laterano** a kostela **Santa Costanza**
- sarkofágy situované na zvířecích konzolách, které vyřezal **Franzoni**
- Piovo rozhodnutí **odstranit tyto slavné památky z posvátného kontextu** a vystavovat je **bez křesťanského lesku** oznamuje **nové priority**

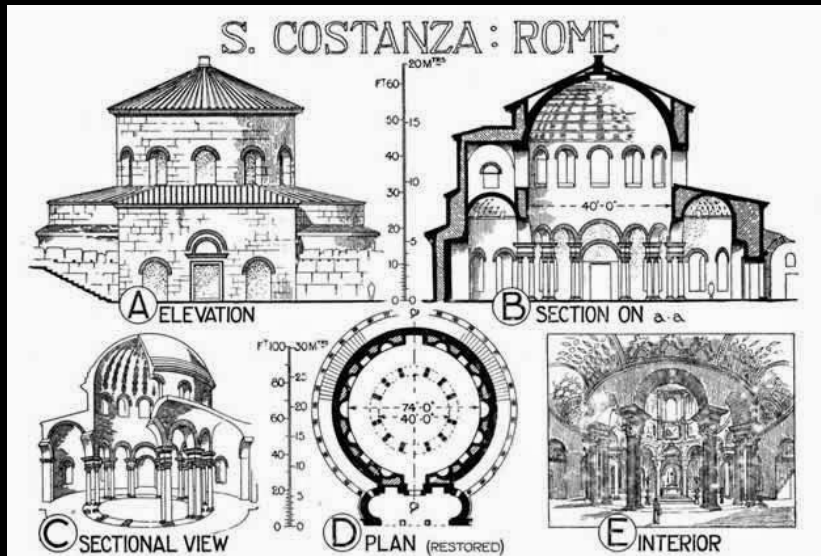
sarkofág císařovny Heleny

sarkofág císaře Konstantina

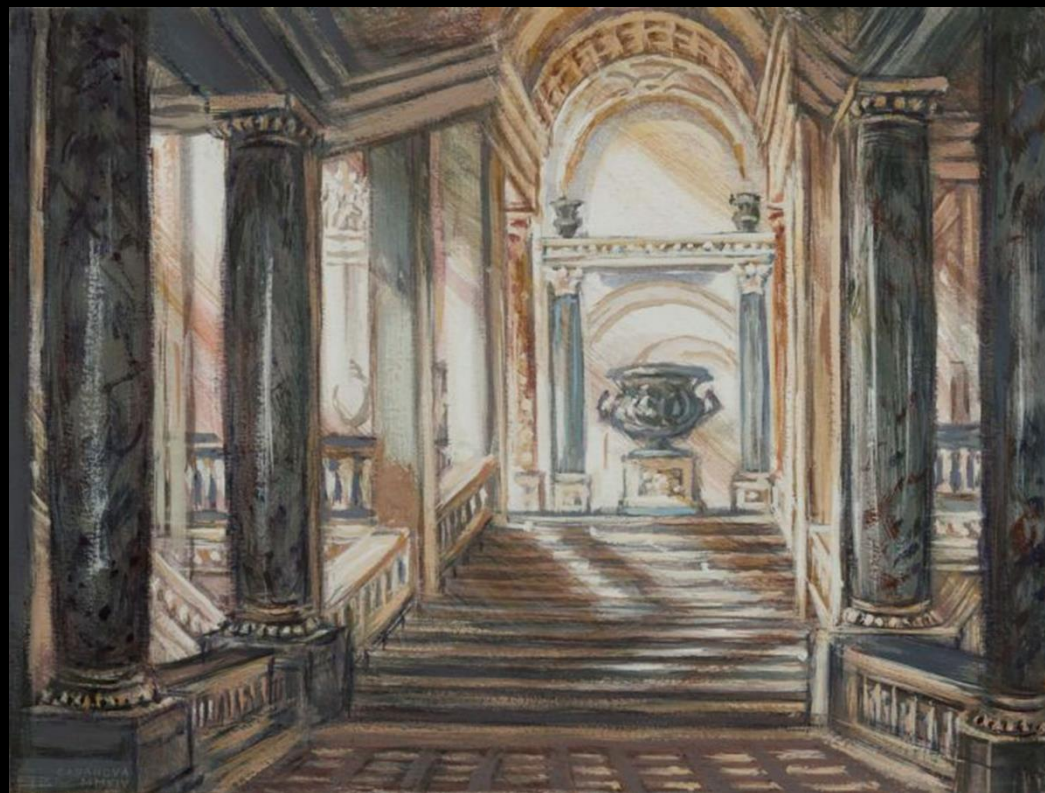
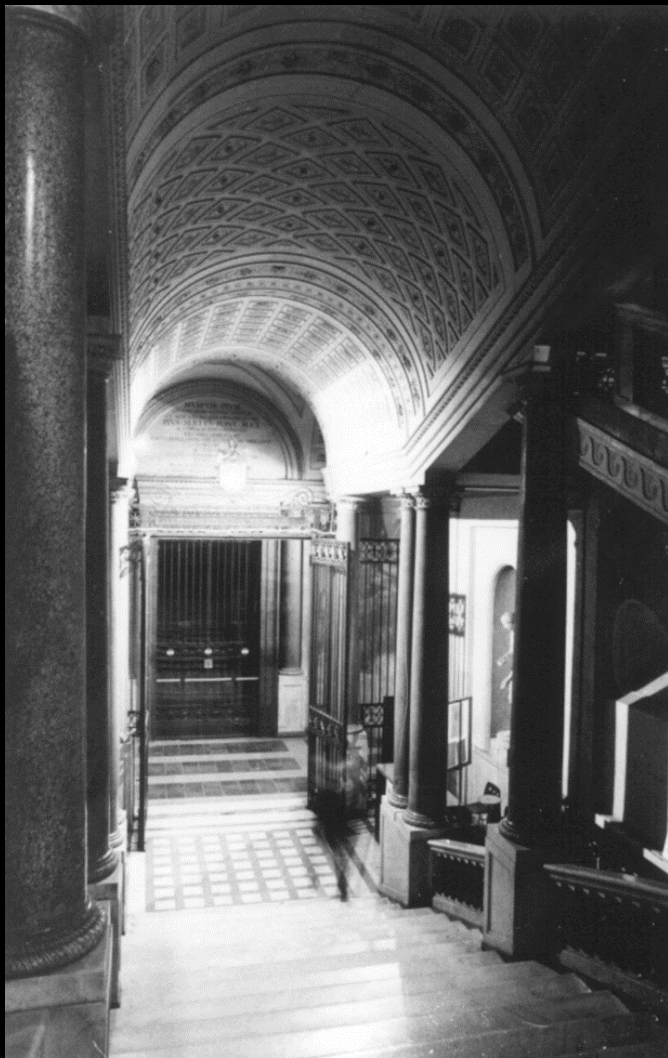

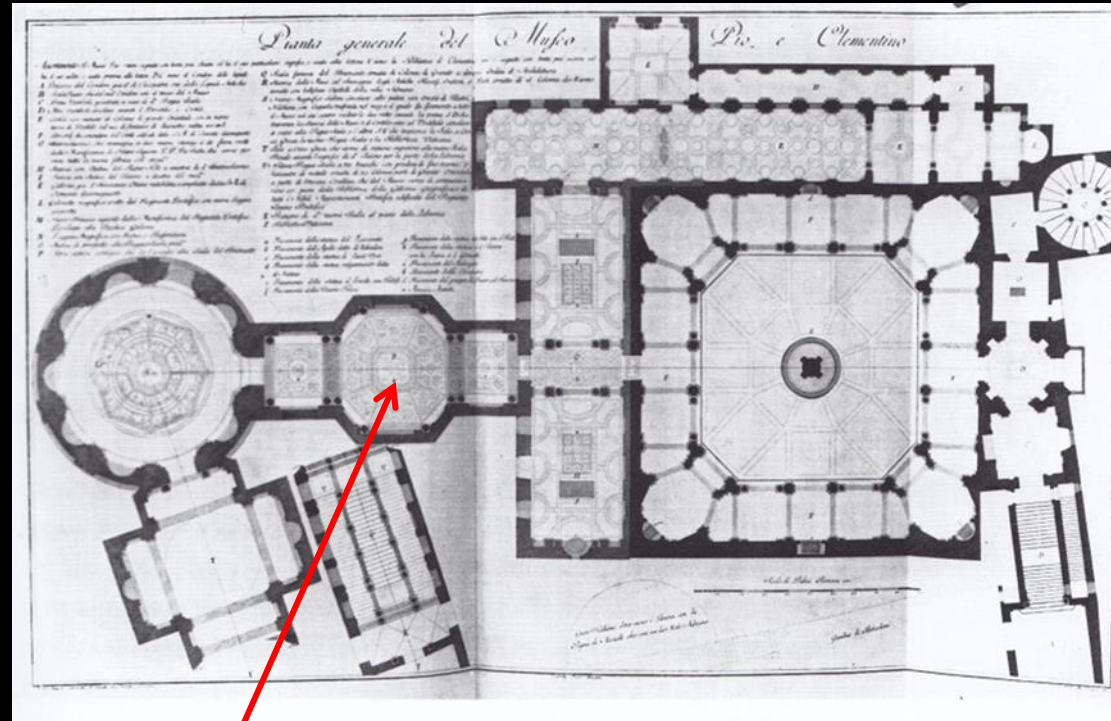
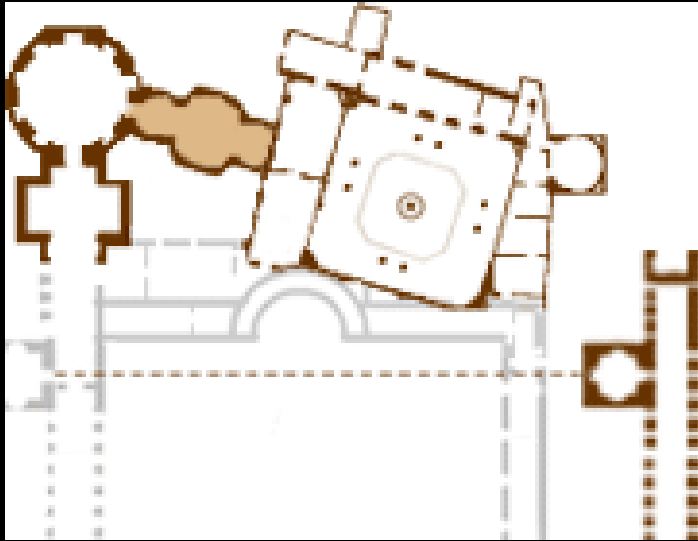

Simonettiho schodiště

Sala delle Muse

Tommaso Maria Conca (1734 – 1822):
Apollón a múzy, 1782–1787

- **Domenico De Angelis** udělal jeden z nejpozoruhodnějších objevů století
- → v olivovém háji, v blízkosti **Tivoli** našel rozsáhlý, i když poškozený soubor **Apollona Citharoedus** a **Múzy** z takzvané **Cassiovy villy**
- + spolu se souborem popsaných **herem řeckých státníků a filosofů**
- **De Angelis** využili mocenského vakua, aby **utajil „dar z nebes“**
- 10. února 1775, komisaři **Viscontimu** se dostalo zprávy o tomto objevu
- spěchal do Tivoli konfrontovat **De Angelise** → **zakázal soukromý prodej a izoloval celý poklad** – získala jej **Apoštolská komora**
- jako by **rozpoznal znamení**, o pět dní později kardinálové rozlomili jejich bezvýchodnou situaci tím, že zvolili bývalého pokladníka **Braschiho** jako **papež Pia VI.**

Apolón nesoucí kitharu, musagetes
mramor, 2. století n.l., z Cassiovy villy nedaleko Tivoli, 1774

Melpomene, múza
tragédie,
mramor, 2. století n.l., z
Cassiovy villy nedaleko
Tivoli, 1774

Thalia, múza komedie

Clio, Múza historie

Mr. W. L. Seaborn
 200 B. S. Wilson
 Boston

Dear Sir,
 I have the pleasure to
 acknowledge the receipt of
 your letter of the 10th inst.
 and in reply to inform you
 that the same has been
 forwarded to the proper
 authorities for their
 consideration. I am,
 Sir, very respectfully,
 Yours,
 W. L. Seaborn

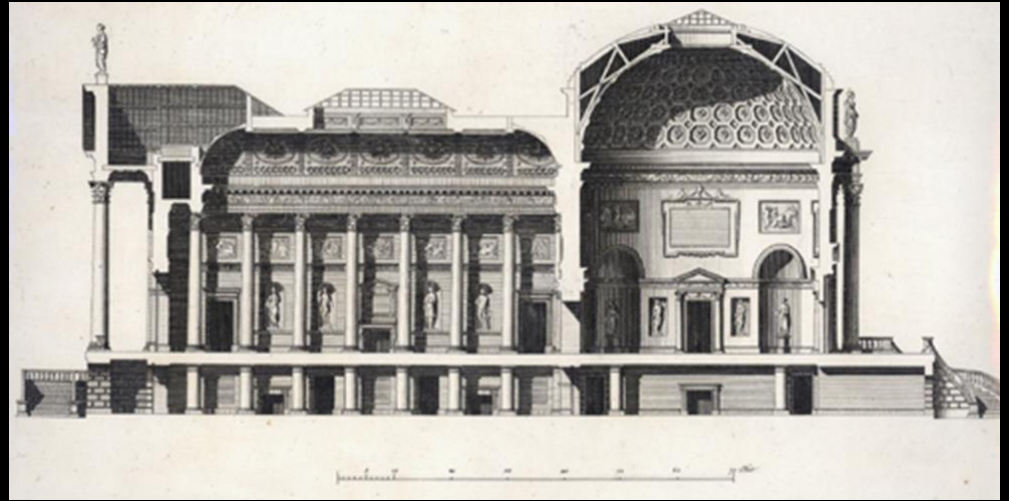

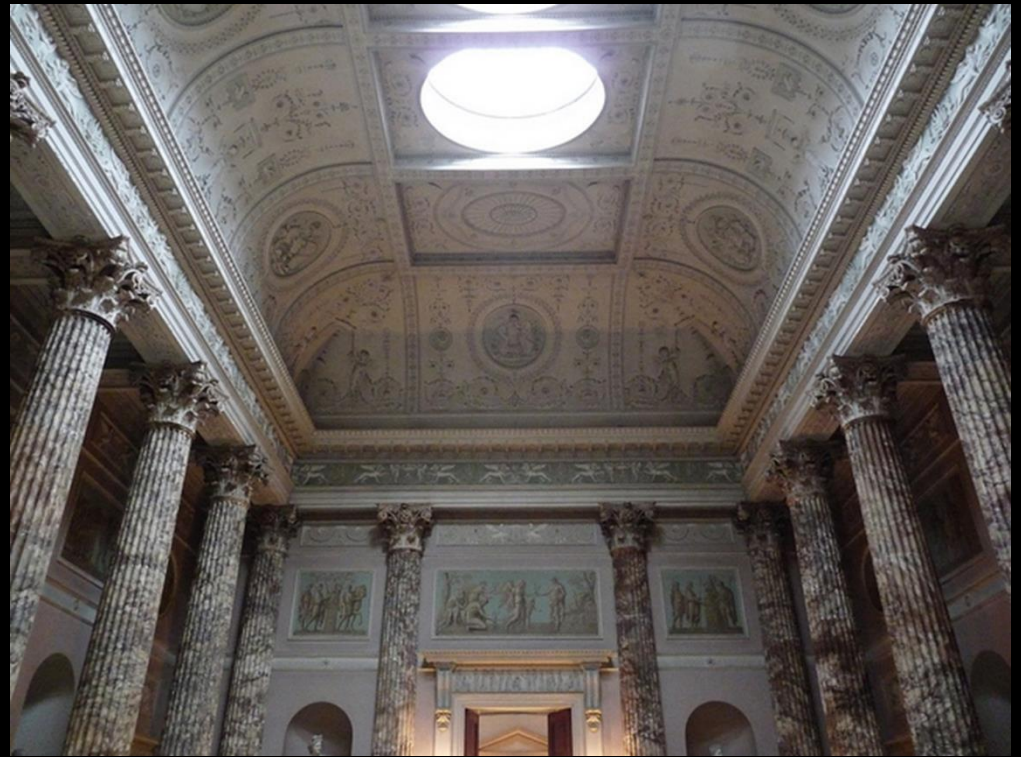

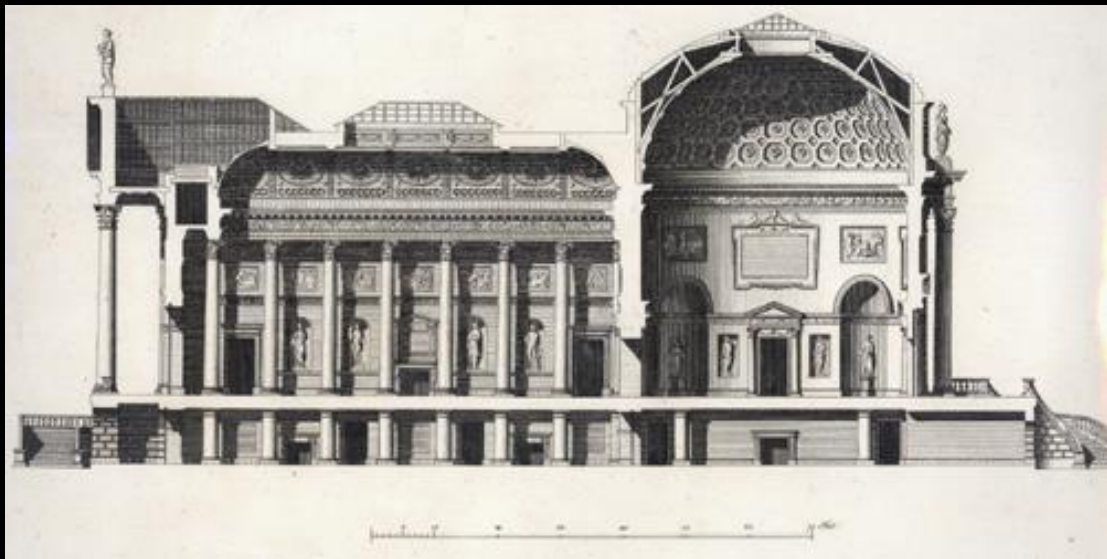

Robert Adam (1728–1792)
Marble Hall a Rotunda v Kedleston
(zahájen v roce 1760)

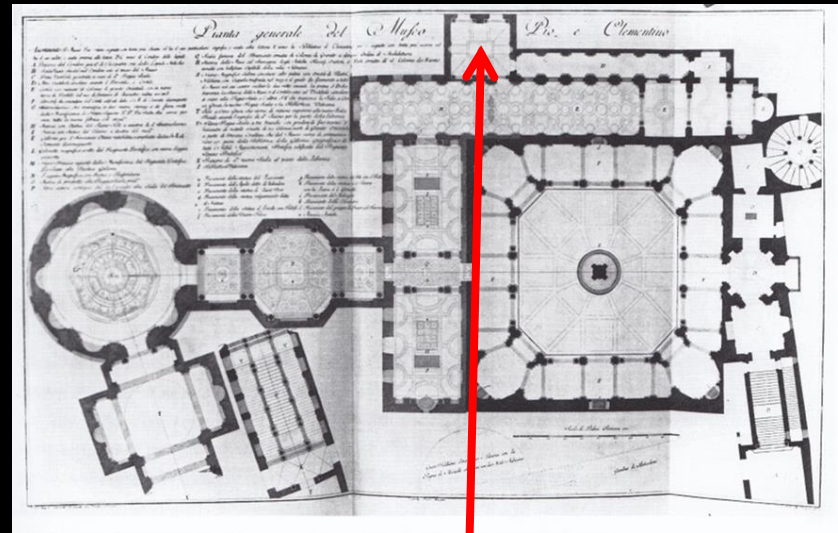
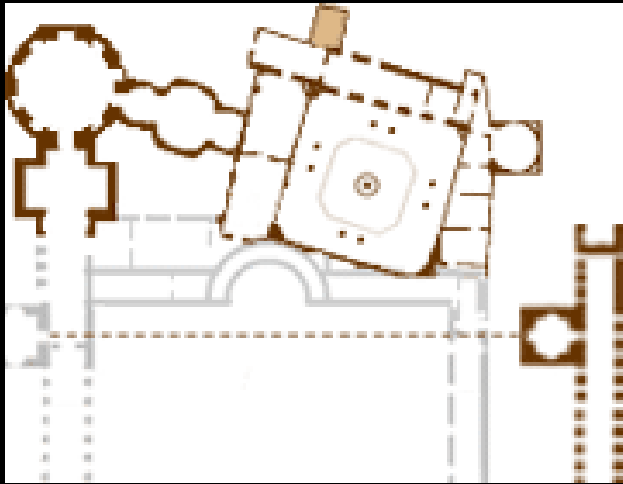

**Robert Adam (1728–1792):
Newby Hall v hrabství Yorkshire,
1767**

Robert Adam (1728–1792): Newby Hall v
hrabství Yorkshire, 1767

Gabinetto delle Maschere

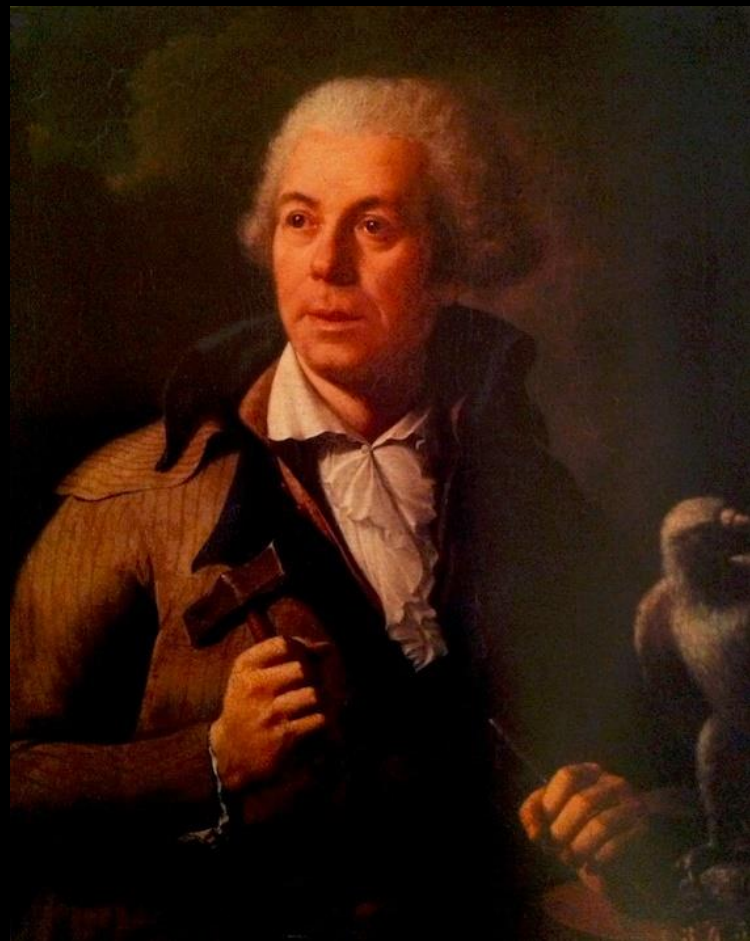
Tři Grácie, Asklépius, Merkur – grafický list z Viscontiniho Il Museo Pio-Clementino, IV, Roma 1788

Artemis Efeská, mramor a bronz, římská kopie helenistického originálu z 2. století př.n.l. [ze sbírky Albani](#)

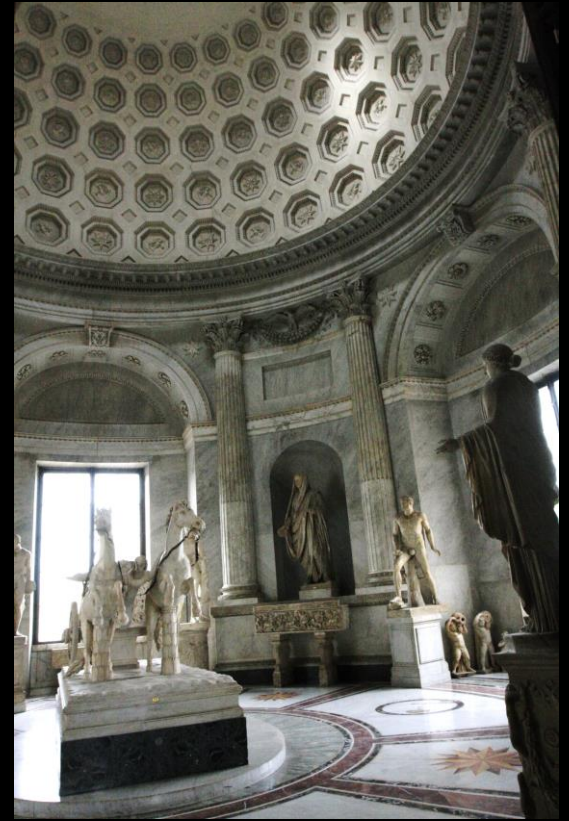
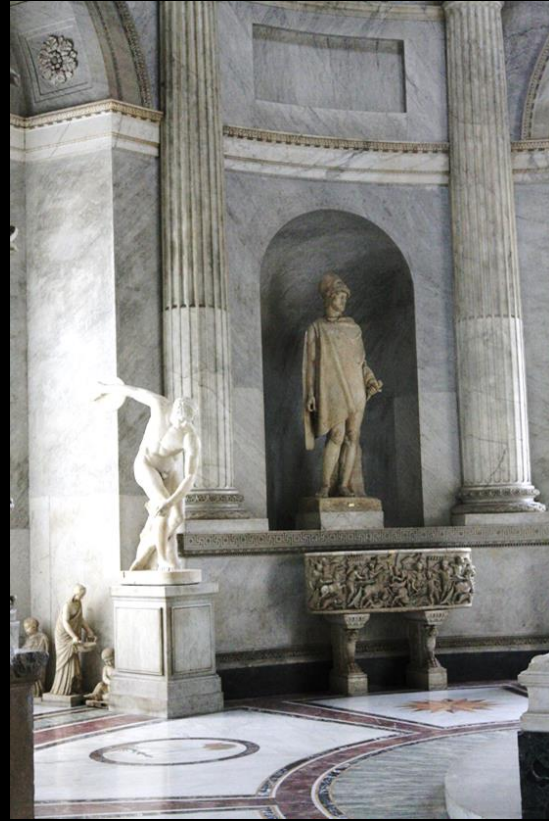

Francesco Antonio Franzoni
(1734–1818)

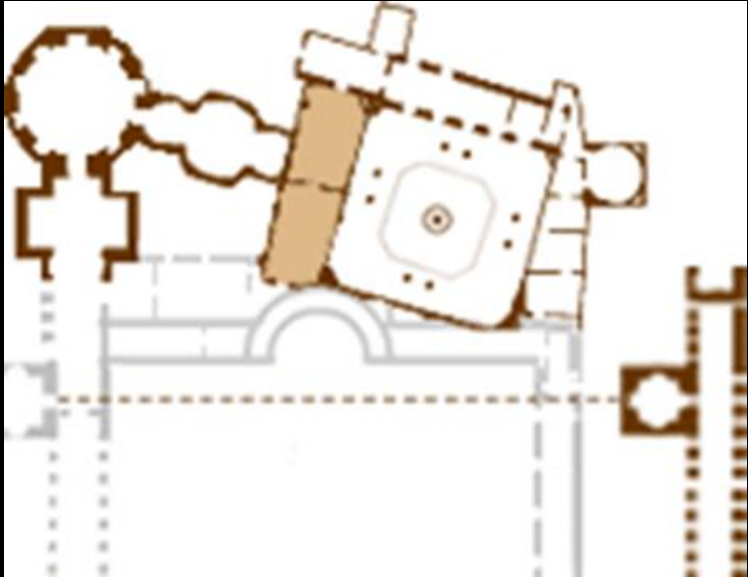

→ cílem nebylo primárně
rekonstruovat artefakty antiky,
(ani vzhled, ani kontext), ale spíše
vytvořit **atraktivní expozici**

Francesco Antonio Franzoni (1734-1818):
bílý mramor – kohout představující
Joachima Murata se dvěma hady, které
jsou personifikací království obojí Sicílie

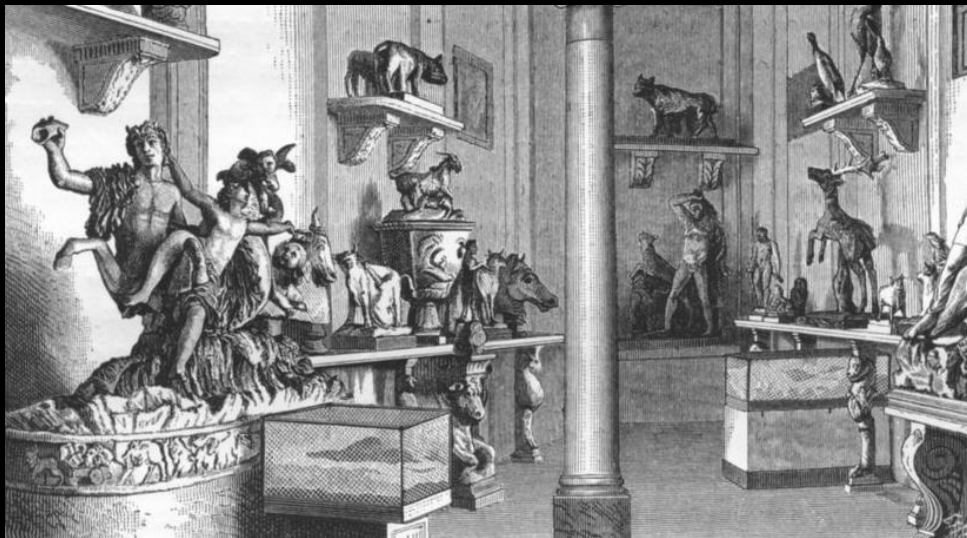

podle Francesco Antonio Franzoni, stůl
podpírající dvojice okřídlených beranů,
okolo 1800? nebo později

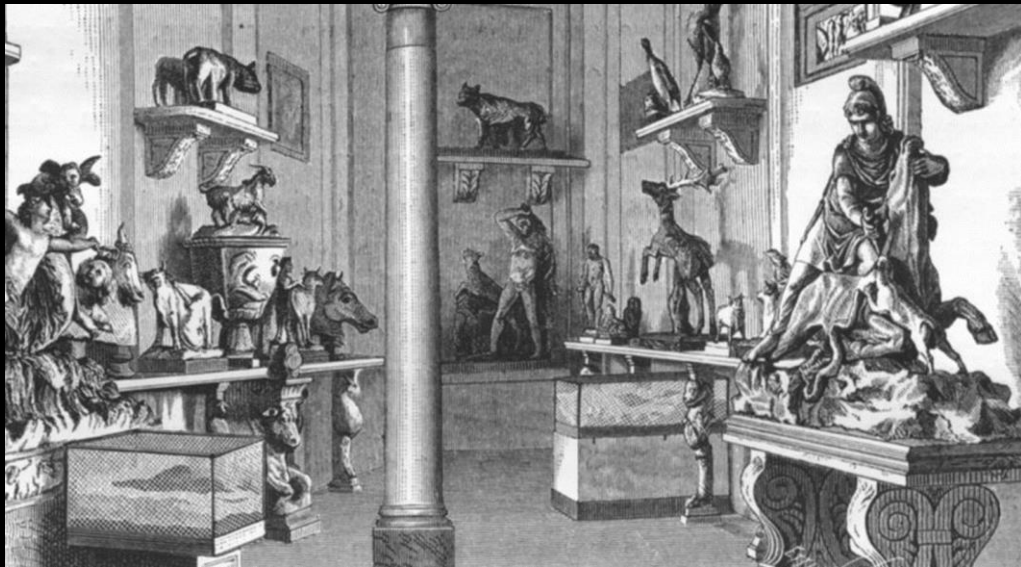

rytina z roku 1872

- díla proudila do vatikánských sbírek z míst po celém papežském státě
- **Pio-Clementino** se stalo **národním úložištěm antického umění**
- **exploze výkopů** znamenala více **práce pro restaurátory** - přijali i administrativní role
- rostoucí **význam restaurování** chápán i jako záchranné lano umělcům, kterým se nedostává nezávislých zakázek

- **Sibilla** vedl počáteční **instalace muzea**
- → provozoval oddělené **ateliéry** ve městě a na **loukách pod Belvederem**
→ specializovaní sochaři zde pracovali šest nebo více dnů v týdnu
- **cílem bylo „transformovat znetvořené fragmenty do dokončených uměleckých děl“**
- **Sibillovy účty** nám umožňují rekonstruovat:
  - odpracované hodiny
  - spotřebované zásoby
  - další výdaje → **živé modely** potřebné pro dosažení **naturalistického restaurování**

- **Ennio Quirino Visconti** měl malou trpělivost s těmi, kdo snižovali hodnotu starožitností
- starožitnosti chápal jako okno do antického života a myšlení
- jak vysvětlil v katalogu muzea, antikvářská věda:
- „především pojednává podrobně o zvycích, přírodě, rituálech, názorech, umění, náboženství, pamětech, tradici a učení starověkých národů...a tím nám dává přesnější a úplné znalosti historie člověka, světa a společnosti, než je možné získat prostřednictvím občanské historie“

- abychom **pochopti tajemství artefaktů**, musejí být **přesně identifikovány**
- → úkol, pro který **Visconti** využil své obrovské **znalosti historie, literatury, mytologie a numismatiky** – problémy s identifikací u nevýrazných torz a bust
- Visconti měl za cíl **obnovit concetto** (původní záměr, myšlenku) antického umělce, poté zkoumal důkazy
- nařídil Sibillovi, aby „dal radostný výraz Amorovi na zádech Kentaura, s cílem vyjádřit myšlenku, že je Kentaur spokojený s kořistí, kterou právě chytil, Amor se směje, co chytil lovec“

MUSEO PIO-CLEMENTINO

STATUE

DEL MUSEO
PIO-CLEMENTINO

TAVOLA I.

GIOVE ^(c)

INCOMINCIANDO da Giove, come il massimo degli Dei, la classe delle Deità, abbi-
mo il piacere d'offerire il più bel simulacro, che ce ne abbia lasciato l'arte,
e la religion degli antichi. Si è sforzato il Greco scultore nella maestà, e nobiltà
de' lineamenti di adombrare in qualche modo l'idea, che avevano di questo Nume
le nazioni pagane, che sembra accostarsi a quella, ch'ebbero i Filosofi di un Dio pa-
drone, e governatore dell'universo (a). Siede egli qual si conviene a Sovrano (b),
ha l'aquila sua ministra presso di se, ed appoggiandosi colla manca al scettro,
sostiene ora colla destra posata sulle ginocchia il fulmine sua arma, e suo distintivo:
Ma il placido, e sereno contegno del volto espresso in quell'aria

... qua caelum, tempestatesque serenat (c),

può farci credere, che in luogo del fulmine reggesse, come Deità propizia, piuttosto
la patera in atto di gradire, e ricever le offerte, come il Giove custode delle mone-
te di Nerone, o la Vittoria, come il Giove vincitore di quelle di Domiziano, o ancor
le tre Grazie, che adornavano il trono del Giove di Fidia in Olimpia (d), e vedon-
dosi in mano di Giunone in una rara medaglia mezzana di Faustina giuniora del
Museo Albani, o finalmente le Ore, o Stagioni, come in un medaglione di Com-
modo in Vaticano. Il capo, a cui servono di ornamento la barba, e i capelli inanel-
lati, è lievemente inclinato, quasi in attitudine di concedere. Questa egregia statua,
che si è ammirata lungo tempo nel palazzo Verospi, e che accusa il miglior secolo
delle arti Greche, è stata avuta in singolar pregio presso gli antichi, e presso i mo-
derna. La copia in picciolo dissestata non ha molti anni presso Corinto, e posse-
duta da un viaggiatore Inglese (e), che lo credette il Nettuno Iónico, è un argomento
del conto, che ne facevan gli antichi, come il vederli disegnato fra' più bei monu-
menti di Roma dal celebre le Brun (f), mostra la considerazione in cui l'hanno
avuta i più intelligenti artisti moderni.

Tom. I.

(a) Also palmi nove, e once 5, senza il pizzo.
(b) Antich. French. vol. 1. p. 49. & 50.
(c) Callimach. Hymn. in Iovem.
(d) Virg. Aeneid. l. vi. v. 259.

A

TAVO.

(d) Pausan. Ellas. l. cap. xi.
(e) Il Cav. Francesco Skipwith.
(f) Montfaucon. Antiq. explic. Tom. I. Part. I. Tav. 111. num. 1.

<http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/visconti1782bd1/0013>

**Visconti, Giambattista Antonio/
Visconti, Ennio Quirino: Il Museo Pio-
Clementino (Band 1): Statue del
Museo Pio-Clementino
Rom, 1782**

- znalci mohli získat skvělý **katalog**
- luxusní sada folií svazků představovala **celostránkové iluminace** – velkou skupinu římských rytců a podrobných záznamů **Ennia Quirina Viscontiho**, který diskutoval **původ, atributy, comparanda/srovnání** a občas aspekty **restaurování**
- stejně jako dřívější katalogy starožitností, postupovala **podle druhu**, počínaje olympskými bohy
- tři svazky byly věnovány **sochám** (publikované v roce 1782, 1784 a 1790)
- dva **sarkofágům a reliéfům** (1788, 1796)
- jeden **bustám** (1792)
- a **různým/miscellanea** (1810)

Massi, Pasquale:

Indicazione antiquaria del pontificio museo Pio-Clementino in Vaticano stesa da Pasquale Massi cesenate custode del museo stesso = Catalogue indicatif des antiquités composant le musée Pie-Clémentin au Vatican par Paschal Massi de Cesène garde dudit musée,

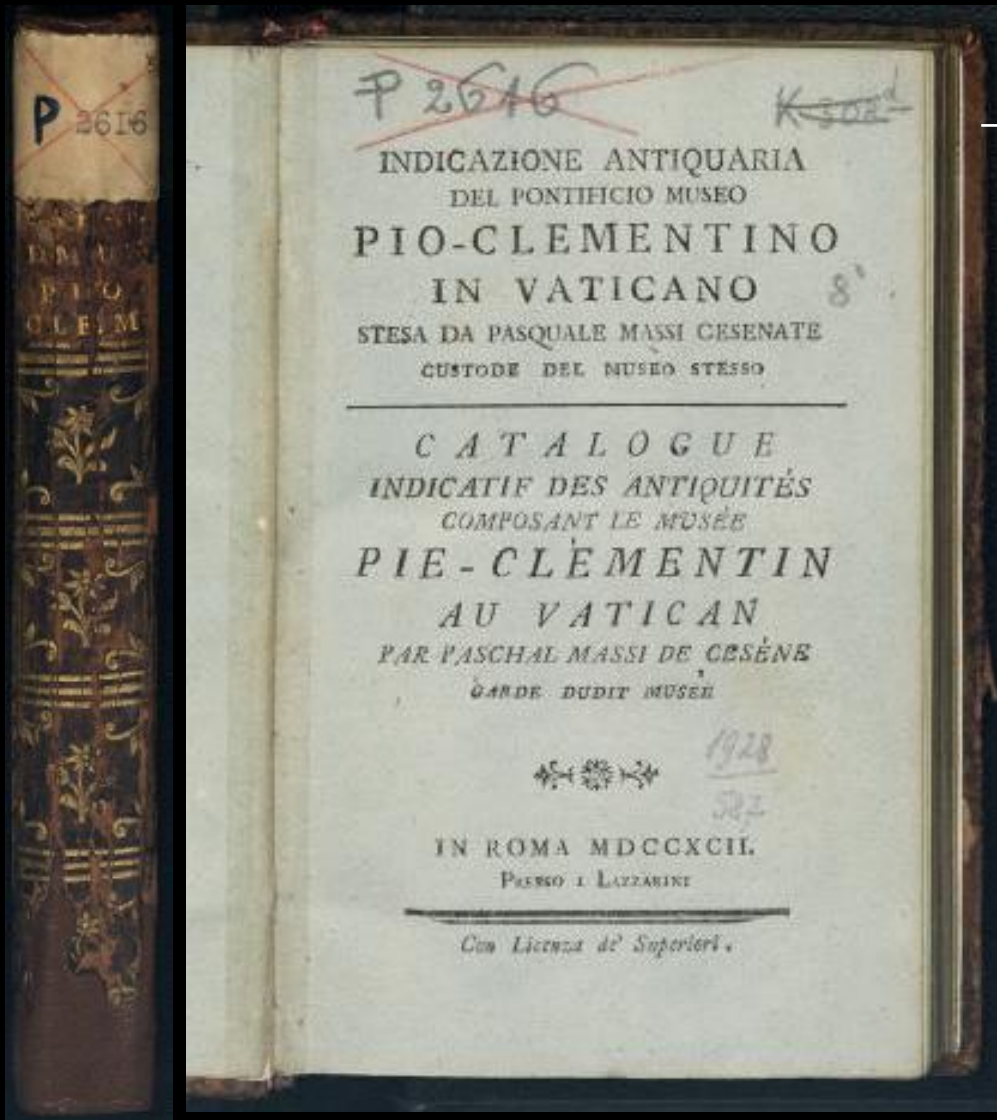
Roma, 1792.

216 p. (17 cm).

Indicazione Antiquaria
Del Pontificio Museo Pio-
Clementino In Vaticano
(1792)

→ turisté hledali více přenosný průvodce, který mohl poradit

Johann Winckelmanns,
Präsidentens der Alterthümer zu Rom, und Scrittore der Vaticanischen Bibliothek,
Mitglieds der Königl. Englischen Societät der Alterthümer zu London, der Maleracademie
von St. Luca zu Rom, und der Petrurischen zu Cortona,

Geschichte der Kunst des Alterthums.

Erster Theil.

Mit Königl. Pohlnisch. und Churfürstl. Sächs. allergnädigsten Privilegio.

Dresden, 1764.

In der Waltherschen Hof-Buchhandlung.

Goethe si přinesl sebou poslední vydání **Winckelmannových** *Geschichte der Kunst des Alterthums* (**Dějiny umění starověku**), aby si mohl přečíst v osmihranném dvoru „na místě, kde to bylo psáno.“

<http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/winckelmann1764/0001/image?sid=773979a1e660e8f8331299189ef55efd>

Jupiter Verospi

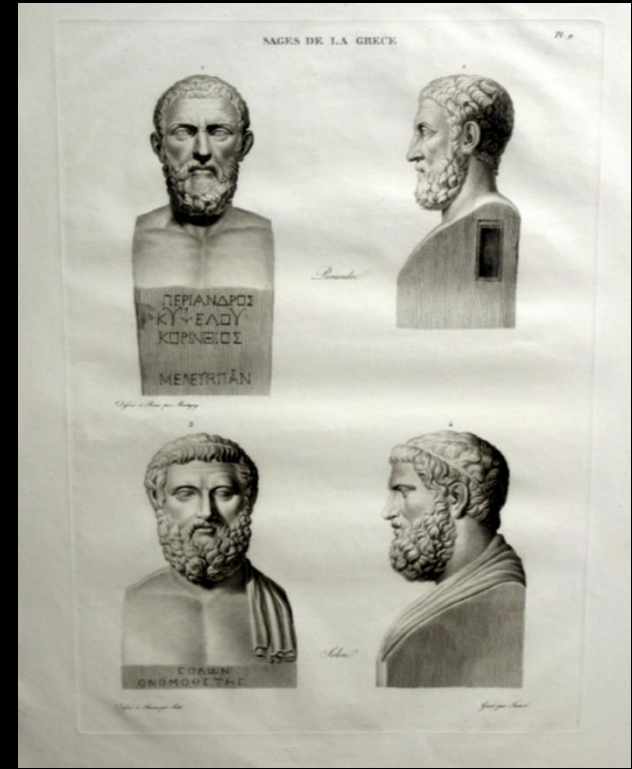
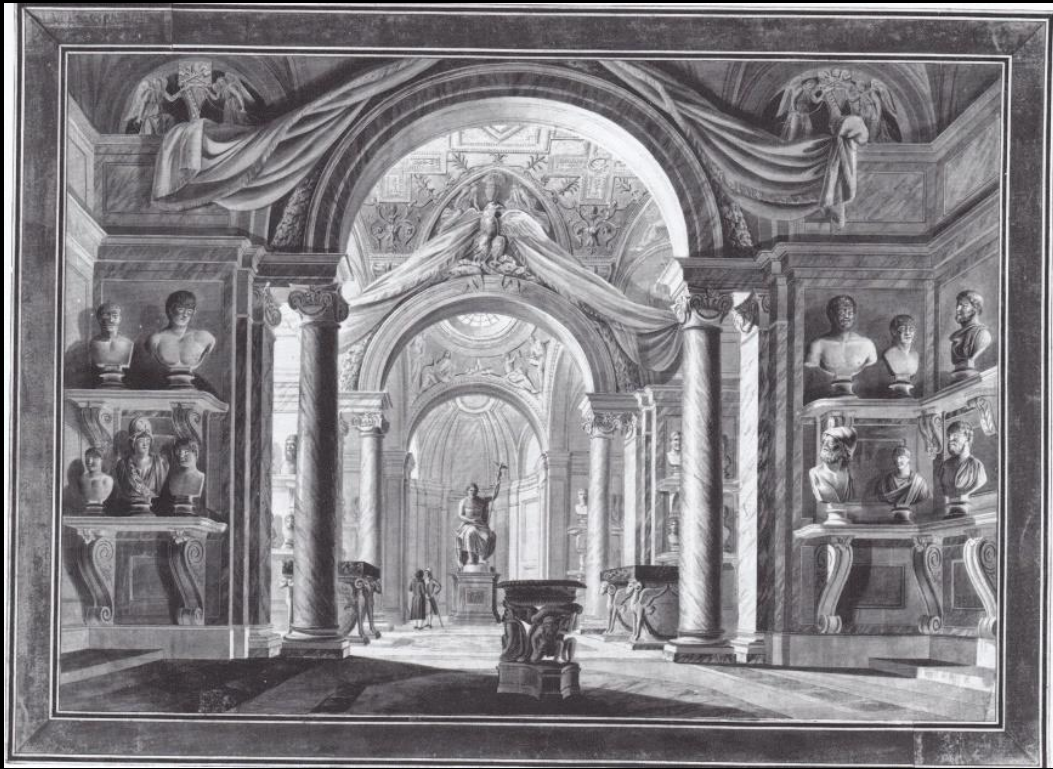

Galleria delle Statue

- Klasifikace → skeptici – názory → **antické sochařství - ve skutečnosti římské reprodukce ztracených řeckých bronzů**, a tedy implicitně méně hodnotné a prestižní
- **Visconti** vycítil hrozbu a energicky bránil jejich originalitu
- stále nesporně řecké, na základě jejich **jedinečnosti**, jejich **materiálů** a především jejich **kvality**

fotografie Alinariho

Giovanni Volpato a Abraham Louis
Rodolphe Ducros:
Pohled do Sala delle buste, 1786–1792

Galleria dei Candelabri

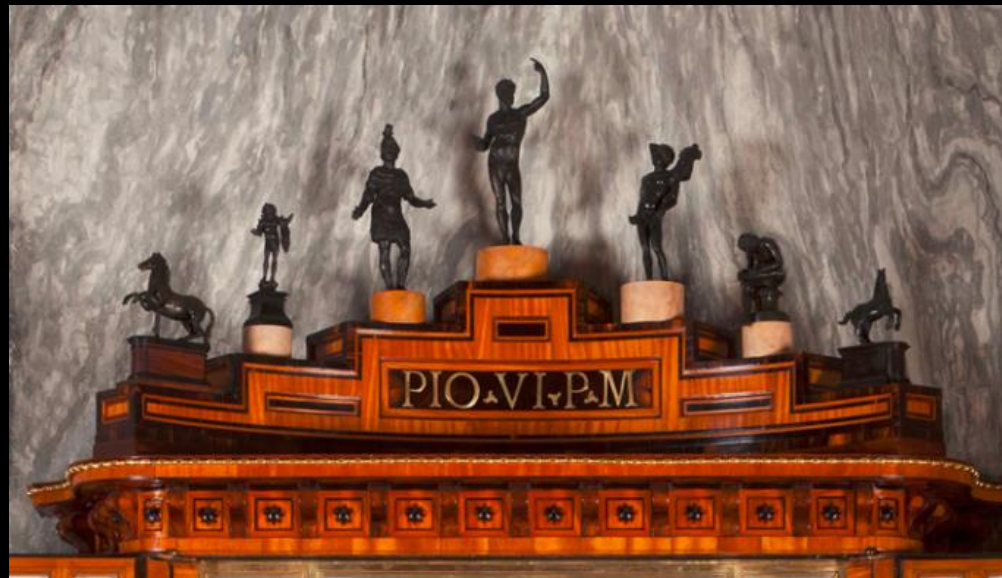

Galleria dei Candelabri
Museo Pio Clementino
Guida ai Musei Vaticani
www.annazelli.com

→ papežští zlatníci **Luigi** (1726–1785) a **Giuseppe** (1762–1839) **Valadierové** vytvářeli elegantní skříně z brazilského dřeva, které byly naplněné portréty a camejemi – podobně jako neskvělejší knížecí **Kunstammer**

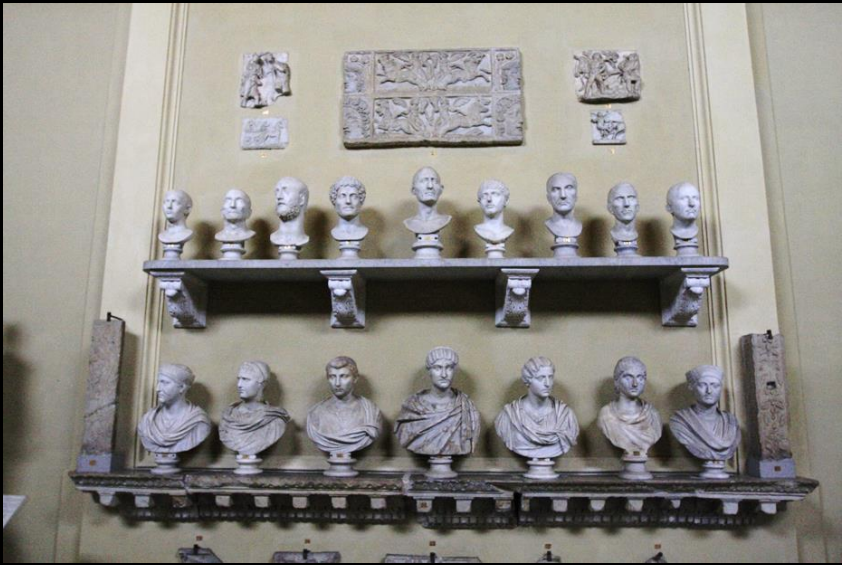

Francesco Righetti (1749-1819):
svícny, zlacený bronz, egyptské
porfyry, římská práce, konec 18.
století

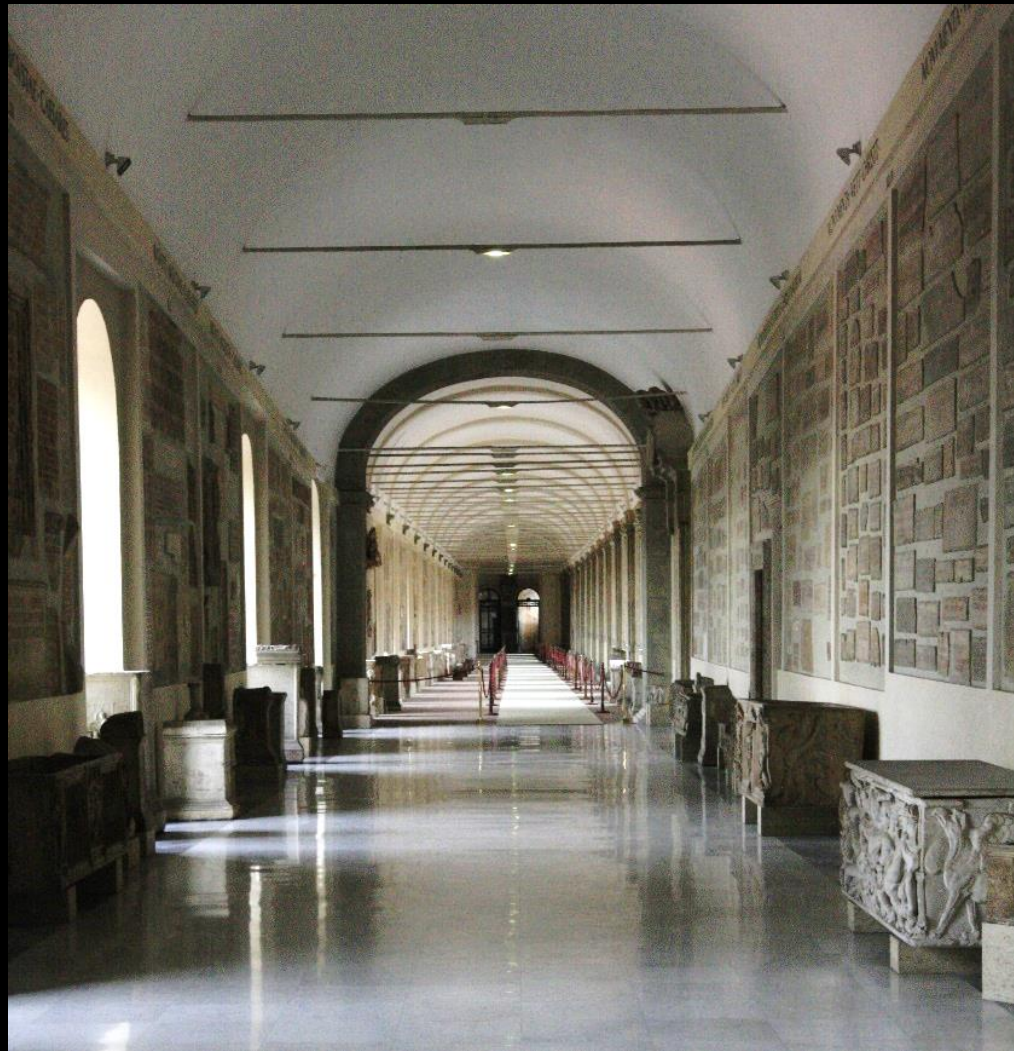

- Pius VI. – přírůstek do muzejního komplexu → **obrazová galerie otevřená v roce 1790**
- byla rovněž první ve Vatikánu, představující 118 obrazů ve třech místnostech

- rozhodnutí převést **sbírku obrazů** do Vatikánu odráží jak muzeum Pio-Clementina dospělo k **veřejně orientovanému muzeu**
- → **dlouhá římská tradice** – Kapitolská muzea a soukromé sbírky
- → **rané moderní malířství jako základní doplněk antických soch v „kompletním“ muzeu umění**
- **Pinacoteca Pia VI.** je tvořena **téměř výhradně z náboženských děl s důrazem na zbožné obrazy klasicizujících italských mistrů 16. až 18. století**
- instalace odráží **preferenci 18. století pro symetrii**
- většina částí stěn představovala **páry podobné velikosti obrazů** nebo jedno **velké stěžejní dílo obklopené menšími plátny**

- vatikánské uspořádání sledovalo **seskupení umělců podle škol**
- zavěšeny byly páry obrazů
- výjevy ze Starého a Nového zákona
- **tematické seskupené** asambláže svatých, svaté rodiny, martýrií
- → povzbuzující diváky **porovnat** zpracování různých období a škol
– **didaktické zaměření** na zdůraznění historických a stylistické trendů
- zřejmý **apel na morální nebo náboženské principy**, na rozdíl od vizuálních nebo vědeckých kritérií

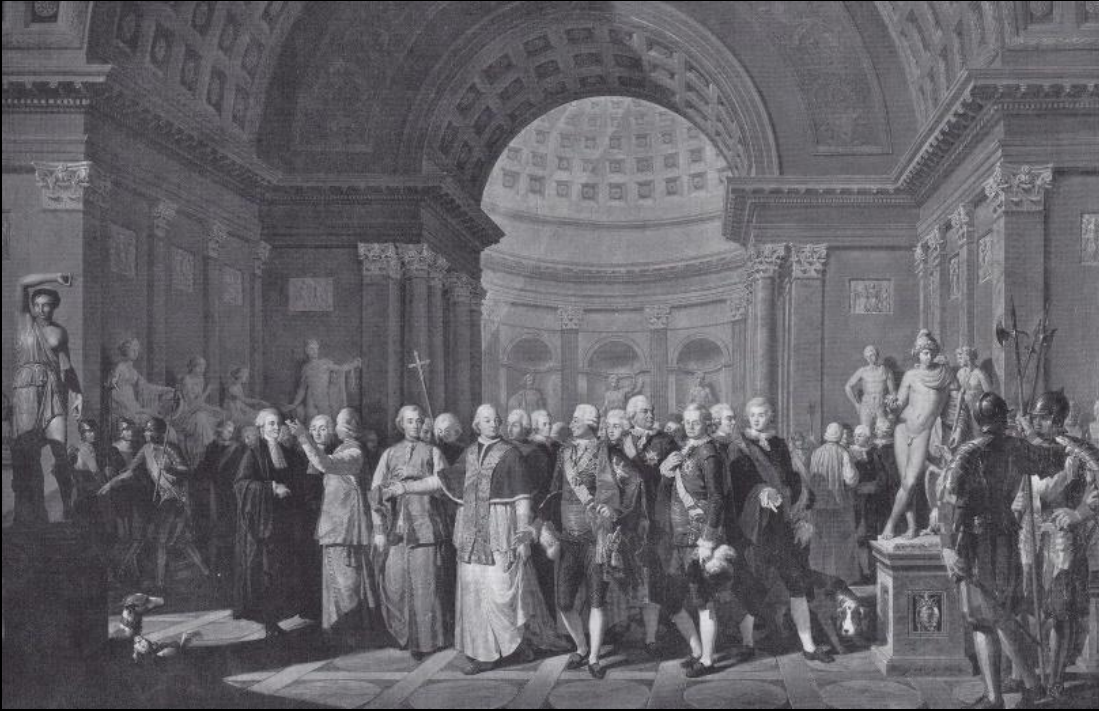

- dne 1. ledna **1784**, král **Gustav III. Švédský** (r. 1771–1792) zahájil nový rok tím, že navštívil papežskou mši v Sixtinské kapli – po liturgii se Gustav svou družinou směřoval do nového **Museo Pio-Clementino**
- **Bénigne Gagneraux** (1756–1795) – autor malby
- Gustav, který se vrátil čtyřikrát do Pio-Clementino, získal **katalog jako dárek** na rozloučenou a zavěsil Gagnerauxovo **ricordo** ve své zasedací síni ve Stockholmu – **paláci Haga**
- Pius VI. pořídil repliku plátna – **ospravedlnění investic do umění**

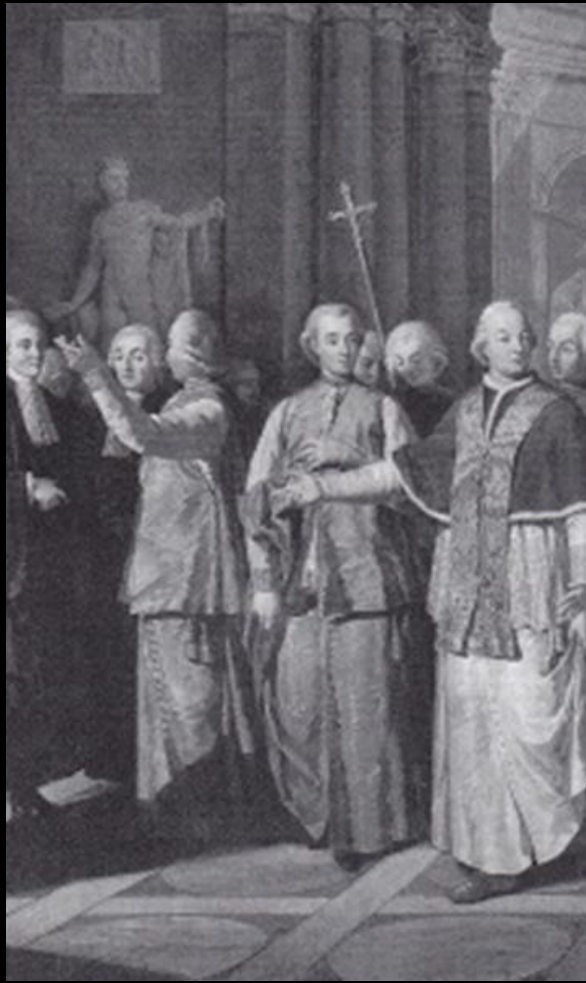

→ papež uspořádal překvapení švédského krále Gustava III. (1771–1792) v galeriích, kde se Jeho Svatost a jeho Veličenstvo účastnilo prohlídky muzea "vynikající a vzácné sbírky historických památek a soch"

- **Visconti, Ennio Quirino a Filippo Aurelio** triumf jejich kurátorského úsilí
  - **moderní vědy o starožitnostech se dostaly do lůna Vatikánu**
- **vznik muzea jako nástroj osvícenecké vlády**

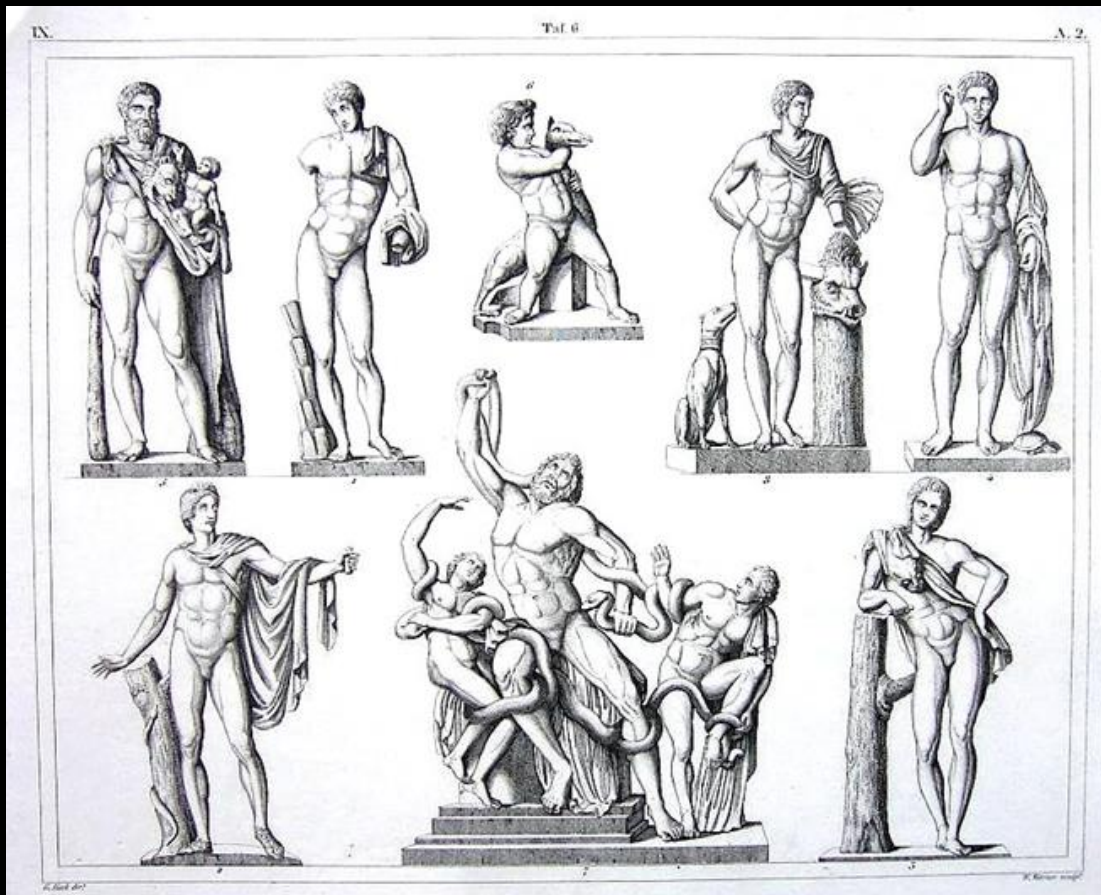

Giovan Battista Visconti, 1784, Apollo del Belvedere

Giovan Battista Visconti, 1784

Johann Georg Heck: Iconographische Encyclopädie
of Science, Literature, and Art, 6 (1851)

Benjamin Zix: Noční návštěva Napoleona a Marie Luisy, Laocoont, Salle de Laocoon, Paris, okolo 1800, Musei Vaticani

Luca Beltrami, 1932 otevření
neorenesanční budovy

(Ed. Alinari) P. L. N. 6467, ROMA - Museo Vaticano. Portico del Cortile ottagono di Belvedere. (Bramante.)

(Ed. Alinari) P. L. N. 6468, ROMA - Pinacoteca Vaticana. Il Gran Salone.

Salò VI. Scienza - Volume di incisioni

Melozzo da Forlì
 Melozzo degli Ambrosi detto / also called
 Forlì 1438 - 1494

Sisto IV nomina Bartolomeo Platina Primo Prefetto della Biblioteca Vaticana	Pope Sixtus IV appoints Bartolomeo Platina Prefect of the Vatican Library
---	---

1477 ca.
 affresco staccato dalla
 biblioteca di Sisto IV

fresco from the
 Library of Sixtus IV

613

inv. 80773

GIOVAN LORENZO BERNINI (1598-1680) and collaborators

This preparatory model, in clay and straw, was meant for the bronze casting of the angel located to the right of the tabernacle of the SS Sacrament in St Peter's Basilica. The altar was commissioned to Bernini by Pope Urban VIII Barberini (1623-1644), but was realised years later, between 1673 and 1674, under Clement X Altieri (1670-1676).

The model, owned by the Fabric of St. Peter, has been on deposit at the Vatican Museums since 1980.

These works have been restored thanks to the generous contribution of the Chapter of New York and of Mrs Lee Romanelli of the Patrons of the Arts in the Vatican Museums.

455 - RITRATTO DI PIO VI

Pompeo Batoni
Lucca 1706 - Roma 1787
e bottega
Ritratto di Portrait of
Pio VI | Pius VI
olio su tela 1775 oil on canvas

Mil 40413

